

Universitätsbibliothek Wuppertal

Codicis Dn. Ivstiniani Sacratissimi Principis P.P. Avg. Repetitæ prælectionis Libri XII

Justinian <I., Byzantinisches Reich, Kaiser>

Francofurti ad Moenum, M D LXXXVII.

Liber septimus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1733)

De cohorta
li, seu officia-
li praefide. Co
hortales per
petui quida
erant in pro
uincijs : sed
vulgares &
gregarij. Co
hortalis a
pud Harme.
de 727 &
45. Ecl. l. c. 52.
de decurio
ne.

3. Idem A. Rufino praefecto praetorio.

SI quis cohortali conditione grauat, sine testamento vel quolibet successore vltimo diem obierit: successione eius non ad fiscum, sed ad caeteros cohortales eiusdem prouinciae pertinere iubemus. Dat. V. Kal. Ianuar. Limenio & Catulino Consi. 349.

4. Imp. Theodos. & Valent. AA. Florentio P. P.

Intestatorum curialium bona, si sine haerede moriantur, ordinibus patriae eorum adipisci praecipimus. Dat. V. Idib. Mart. Florentio & Dionysio Consi. 429.

5. Ijdem AA. & CC. Aureliano comiti terum priuatarum.

SI quis fabricensis sine liberis vel legitimo haerede decesserit non condito testamento: eius bona, cuiuscunque summae sint, ad eos pertinere sancimus, qui velut creditores decedentium attinentur: qui filco pro intercepto respondere coguntur. Hoc enim facto contingit, vt & reipublicae ratio salua permaneat: & fabricenses collegarum suorum solatijs perfruantur, qui damnis ac detrimentis retinentur obnoxij.

Codicis DN. Iustini ani perpetuo Augusti repetita praedictionis liber sextus explicit.

De fabri
censi. Fabri
censis aut eis
est qui in pu
blicis fabri
cis militat.
Nominato
res, Graeci
χοιροτομηται
Cuiac. hic: &
d. l. 59. j. de de
curionib.

CODICIS DOMINI IUSTINIANI SACRATISSIMI PRINCIPIS, EX REPETITA PRAELECTIONE,

LIBER SEPTIMVS.

DE VINDICTA, LIBERTATE, ET APVD CONCILIUM MANUMISSIONE,

TITVLVS PRIMVS.

Decretum ex falsa causa interpositum, fauore libertatis non rescinditur. Salyc.

1. Imp. Antoninus A. Tertio.

EORVM qui apud concilium manumittuntur, post causam a iudicibus probatam, & manumissionem secutam, non solet status in dubium reuocari, si dicatur falsa demonstratio liberati.

2. Imp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. Sallustio.

Nihil ciuitati Romanae semel praestitae, vel addere vel detrudere secundam manumissionem potuisse, certissimum est. Dat. Prid. Kal. Maij, AA. CC.

3. Ijdem AA. & CC. Attonita.

Nec mulierem per maritum, nec alium per procuratorem vindictam manumittere posse, non est ambigui iuris.

Apud praesides & magistratus manumissio fieri potest. Salyc.

4. Imp. Constantius A. Maximo praefecto praetorio.

Apud concilium nostrum, vel apud consules, praetores, praesides, magistratusve earum ciu-

* dixi ad 40.
ff. 2. Vindictae
nomen dedu
ctum a vindic
cia l. 2. §. 29.
ff. de orig. iur.
Theophil. §.
xvi res Insti.
de libertatis
Seneca 3. con
trouers. 9.
alij scribunt
consilium, l.
19. ff. eod. §. l.
2. l. 4. §. eod. l.
2. §. de libertis
& eorum li
beris l. 2. §. ff.
aduers. libert.
Consilium qd
fit v. Vlpiani
l. §. 3.
l. 9. §. 1. l. 16.
ff. eod.
Falsa de
monstratio
manumissio
ni non nocet
facit d. §. 1. ad
de §. 6. Insti.
quib. ex caus.
manumit.
Vindicta

manumissio non iteratur hoc loco: vt hinc colligas, Manumissionem vindicta olim legis actione fuisse l. §. 7. eod. l. §. 7. de his qui a non domin. nec fit etiam per procuratorem l. 3. §. 6. Hodie non numeratur inter legis actiones leg. 77. ff. de regul. iur. & merito, sublati vltimo imponenda vindicta & verbis solennibus l. 8. l. 23. ff. eod. circumductionibus & alapis l. §. 7. de emancipat. liber. adde l. 2. §. de ingenuis. Vindicta manumissio non fit per procuratorem, simplicem sc. non in rem suam l. 4. §. de dote. l. 7. in ff. de donat. inter vir. l. 64. ff. soluto. sic in antiqua inscriptione, Priscus manumissus ad consilium procuratorio nomine apud Domitianum Imperat. Causa quoq; manumissionis per procuratorem reddi potest l. 15. §. 3. ff. eodem. Curita: Nemo alieno nomine lege agere potest vide Cuiac. 7. obs. 17. l. 1. §. eod. l. 1. ff. de offic. consulis: l. 4. §. 5. §. de aduocat. diuers. iud. l. 1. ff. de officio praetoris. deest in multis, & ita dispungenda vox Ecclesia apud Caium l. tit. i. §. 2. legendum est forte pro consulis vt l. 17. ff. eod. l. 2. §. de off. proconsul. Vlpian. l. §. 7. nisi id referas ad eas manumissiones quae in ecclesia fiebant l. 1. §. de his quae in eccles. manumit. l. §. 1. Cod. Theod. de manumiss. in ecclesia.

uitatum quibus huiusmodi ius est, adipisci potest praetorum iudicio sedula seruitus libertatem.

DE TESTAMENTARIA MANUMISSIONE.

Tit. II.

1. Imp. Severus & Antoninus AA. Primo.

SI codicillos maior viginti annis fecisset, confirmationis tempus libertati non nocere certum est. nec enim potestas iuris sed iudicij consideratur.

2. Ijdem AA. Phileto.

EX testamento defuncti libertates praestari non possunt haereditate non adita, vel si rei memoria propter crimen, quod morte non intercedit, data est.

Restitutio ad aditionem haereditatis, non obest libertati iam competentis. Sal.

3. Ijdem AA. Euphrosyno.

Libertas testamento defuncti data, adita haereditate contingit: & licet haeres scriptus per in integrum restitutionem abstinerit haereditate, tamen nihil ea res libertati obest. S. XVII. Kalend. Maij, Apro & Maximo Consi. 208.

Sicut liber factus de ante gesto non tenetur reddere rationem sic nec eius haeres. Salyc.

4. Ijdem AA. Archelao.

CVM testamento directam libertatem pater tuus sit consecutus: quamuis ei haeres extiteris, frustra rationes quas tempore seruitutis gessit, vt l. §. 9. Cai. l. §. 1. §. 2. Insti. de libertatem. Is autem cui libertas seu fideicommissaria, seu directa, si rationes reddidisset, relicta est: ante relicta illata, & ea quae malo consilio amota sunt, ad libertatem non potest peruenire. Sin autem non debitor ex rationibus fuerit repertus: post aditam haereditatem quasi puram libertatem consequitur. Proposita VII. Kalend. Decembr. Laeto II. & Cereale Consuli. bus. 216.

32. leg. 4. §. 2. ff. de fideicom. libert. sicut liber factus de ante gesto non tenetur rationem reddere, ita nec eius haeres lege prima supra anferuus ex suo facto. l. 41. §. 11. ff. de fideicommiss. libertatibus. aut falsa inscriptio, aut vitiosa subscriptio. Hi enim consules fuerunt Antonino solo imperante.

* id est, qui le
gis actionem
habent Paul.
2. sent. 25. §. 4.
habent, inq;
non quia muni
cipales sunt
magistratus:
sed quia eis
data est lege
vel Senatul
consulto vel
constitucione
leg. 6. §. 2. ff. de
iustelis: vt ad
uersus Rober
tum scribit
Mercator 1.
Nor. 21. apud
eodem lege
municipali a
lienigenae li
beros suos po
tuerunt emā
cipare l. 1. §. de
emancipat. li
ber. quomodo
& Vlpianus
in peregrinis
manumittendis
legem peregrin
nam spectat.
dixi ad l. 2. §.
eod.

leati antecedunt, vel in ipso lectulo stantes cadauer ventilare videntur: si hoc ex voluntate fiat vel testatoris, vel heredis: fiant illi ciues Romani. Et ne quis vana libertate iactare se concedatur, vt populus quidem eum quasi humanum respiciat, multos pileatos in funus procedentes adspiciat, omnibus autem deceptis maneat illi in pristina seruitute publico testimonio defraudati: fiant itaque & illi ciues Romani: iure tamen patronatus patronis integro reseruato. 6 ¶ Illo proculdubio obseruando, vt si quis siue in testamento, siue vindicta quendam manumiserit, licet hoc dixerit vel scripserit, quod voluerit eum esse Latinum, superuacua adiectio Latinitatis aboleatur, & ita fiat ciuis Romanus: ne modi, qui ab antiqua obseruatione in ciuitatem Romanam homines perducebant, per priuatorum voluntates deminui videantur. 7 ¶ Sed & si sub conditione quidem libertatem seruo suo reliquerit, & adhuc pendente conditione extraneus haeres libertatem ei imposuerit: non vt antea Latinus sed ciuis fiat Romanus. Et si quidem conditio defecerit: ipsius heredis, qui libertatem imposuerit, maneat libertus. Sin autem fuerit adrat seruis si impleta conditio: ne eripiatur liberis forsitan & cognatumque ius patronatus, Orcinus libertus videatur: & ad eum iura patronatus perueniant, cui leges concedunt. 8 ¶ Illud demere etiam satis acerbum nobis visum est, quod putabat capillos, & ca antiquitas, si in liberali iudicio superatus fuerat seruus a piti caluo piodomino, deinde serui pretium ab aliquo ei solutum leum impositum, in Latinitate eum remorari. quemadmodum enim nere, vt eorationabile est, & pretio eum perfrui, & mortis liberti quasi symbo tempore denuo eum in seruitutem deducere, cum non lo tempestatint ambo casus sibi consentanei? Et in praesenti igitur tem seruitutecasu libertas Romana ei accedat, iure patronatus minime ei subnixo: quia ipse quodammodo ibi libertus ineffugisse, vt uenitur. 9 ¶ Sed & si quis homini libero suam ancillam naufragio libellam in matrimonium collocauerit, & dotem pro ea berati soleret. conscripserit: quod solitum est in liberis personis solum Noni. Plautina. Si enim hoc, quod frequentissime in ciues Romanas, vt ego manas, & maxime in nobiles personas fieri solet, id est, hodie raso ca dotalis instrumenti conscriptio, & in hac persona adhipte caluus bira est: necessarium est, consentaneum effectum huius capiam pile scripturae obseruari.---

Authen. ex Nonell. 22. c. 10. & 17.

Pileus, libertatis insignis. Et hic: Quidem libertatem seruo suo reliquerit, & adhuc pendente conditione extraneus haeres libertatem ei imposuerit: non vt antea Latinus sed ciuis fiat Romanus. Et si quidem conditio defecerit: ipsius heredis, qui libertatem imposuerit, maneat libertus. Sin autem fuerit adrat seruis si impleta conditio: ne eripiatur liberis forsitan & cognatumque ius patronatus, Orcinus libertus videatur: & ad eum iura patronatus perueniant, cui leges concedunt. Illud demere etiam satis acerbum nobis visum est, quod putabat capillos, & ca antiquitas, si in liberali iudicio superatus fuerat seruus a piti caluo piodomino, deinde serui pretium ab aliquo ei solutum leum impositum, in Latinitate eum remorari. quemadmodum enim nere, vt eorationabile est, & pretio eum perfrui, & mortis liberti quasi symbo tempore denuo eum in seruitutem deducere, cum non lo tempestatint ambo casus sibi consentanei? Et in praesenti igitur tem seruitutecasu libertas Romana ei accedat, iure patronatus minime ei subnixo: quia ipse quodammodo ibi libertus ineffugisse, vt uenitur. Sed & si quis homini libero suam ancillam naufragio libellam in matrimonium collocauerit, & dotem pro ea berati soleret. conscripserit: quod solitum est in liberis personis solum Noni. Plautina. Si enim hoc, quod frequentissime in ciues Romanas, vt ego manas, & maxime in nobiles personas fieri solet, id est, hodie raso ca dotalis instrumenti conscriptio, & in hac persona adhipte caluus bira est: necessarium est, consentaneum effectum huius capiam pile scripturae obseruari.---

Ad hoc qui suam ancillam credenti tradidit in matrimonium tanquam liberam: siue consecerit dotem instrumenta, siue non, aut sciens eam duci, tacet ex studio: dominium eius amittit, eamque ad ingenuitatem rapimilli funus rur. Idem dicitur de seruo. Si vero nec domini voluntas, nec taciturnitas studiosa interueniat, & quis credit libertate solebera se iungi persona, illa seruo famula existere dearetur: bant, vt Ap ipso iure matrimonium non tenet. Adscriptio autem aliepianus indino nubere liberam non licet ignorante vel sciens nec coneat in Mithri sentiente domino: immo datur licentia dominus se del date, du Pruper praesidem abstrahere adscriptitium suum, & plagis mefia Bithyniae diocribus eum castigare.

Finis Authentica.

Perlius. Haec mera libertas, haec nobis pilea donant & a Plauto in Capreueis: & in Aurelij Victoris breuiario dicuntur pilea manumissionis, id est, ad libertatem. Sueton. in Tyberio, hinc ad pileum vocare. Liuius 3. decad. 3. & 10. & 4. decad. 8. & 5. decad. 5. adde Senecam 6. epistol. 47. d. Liniuum 24. 29. 34. 45. 48. Hoc etiam notandum est, videri manumissos solitos fuisse albas vestes sumere, Tertull. de resurrell. carnis, si familiam tuam libertate mutaueris, & vestis albæ nitore vide Cuiac. 3. obseruat. 24. adde Antonium Cuiherium in Polyhistorum capit. 1. vbi de veteribus nudo capite propalam incedentibus. Praeferebantur lecti in fane re, Tacitus libr. decimo sexto. Tres igitur lectulos ad suprema retinere iubet. Cicero 2. de legibus. Ne lecti plures inferrentur lege sancitum est. adde Halcarnass. libr. quarto. Serui pileati cadauer stantes liberi efficiuntur. dixi superi us. Non attenditur voluntas testatoris Latinum facere gestientis. Ius publicum testamento mutari non potest Et hic: leg. 55. ff. de legat. 1. leg. 5. §. 7. ff. de administrat. tutor. leg. 42. ff. de oper. libertorum. Si haeres manumittit seruum pendente conditione libertatis sibi relicta, tenet libertas: sed cuius sit libertus euentus ostendit. leg. 3. §. 15. ff. de statu liberis. atqui nemo contra defuncti voluntatem manumittendus: leg. 31. §. 1. ff. ad Trebellianum. dixi ad Vlpian. 2. §. 8. Si pretium recipit dominus, vt seruus in libertate moretur, vel vt manumittatur, non fit libertus Latinus, sed libertus tantum. Si dominus iungit ancillam libero, libera efficitur. adde Nonell. 22. capit. 11.

Sequitur textus Codicis.

10 ¶ Similiqumodo si dominus inter acta quendam seruum filium suum nominauerit: voci eius quantum ad liberam conditionem, credendum est. si enim ipse tali affectione fuerit accessus, vt etiam filium suum seruum nominare non indigneretur: & hoc non secreto, neque inter solos amicos, sed etiam actis interuenientibus, & quasi in iudicij figura nominauerit: quomodo potest eum seruum iterum saltem morientem habere: sed perducatur & ipse in ciuitatem Romanam, vera libertate, & non falso sermone domini sui sustentatus. 11 ¶ Ille autem nouissimus antiquae Latinitatis modus in ciuitem Romanam translatum eligendus est, si quis instrumenta, ex quibus seruus ostendebatur, vel dederit seruo, vel corrupit. Sed ne furandi occasio seruis forsitan detur, & sua malignitate in libertate perueniant: talis modus certa & indubitata probatione manifestetur, vt testibus presentibus non minus quinque dominus instrumenta vel defamulo suo, vel debeat, aut alio modo corrumpat. Et ex eo igitur modo ciuitatem Romanam ei competere censetur saluo iure patronatus tam in hac specie, quam in ceteris: nisi vbi specialiter hoc patronus designauimus. 12 ¶ Histantummodo casibus ex omni iure Latinitatis antiquae electis, ceteri omnes modi, qui in libris prudentium, vel constitutionibus enumerati sunt, penitus adferuntur: nec Latini ab eis procedant, sed maneat in seruitute (vt dictum est) serui in sua conditione, nec tali remedio abuti concedantur. & ne in posterum aliquod ius Latinae libertatis nostris legibus incutatur, lex Iunia taceat, Latigiano senatusconsulto ceterante, sicut edictum diui Traiani, quod lex sequetur, & si qua alia lex, vel senatusconsultum, vel etiam institutio loquitur de Latiniis: ea Vlpian. 1. §. 18. inefficax, quantum ad eam partem, remaneat. & triplex §. 19. ante via libertatis quae multiplices introducebat ambages, vno dire tramite discat ambulare. Quod si alibus Cuiac. hic. qua lex vel institutio libertatis faciat mentionem, non deservio cum autem Istituta: ea pro ciuitate Romana loqui intelligimur. 13 ¶ Sed si quidam liberti iam mortui sunt, & manumisso. bo. a eorum quasi Latinorum his, quorum intererat, ageregata sunt, vel adhuc viuunt: nihil ex hac lege inueniunt, sed maneat apud eos iure antiquo firmiter detenta & vindicanda. In futuris autem libertis praesens constitutio locum sibi vindicet. Datum Kalend. Nouembr. Constantinopol. post consulatum Lampadij & Orestis IIII. Consil.

Seruus apud acta filii a domino nominatus, non fit quidem filius sed liber, Inst. de adpersonis. inf.

Seruitutis instrumento, seruo tradito vel corrupto coram quinque testibus, seruus fit liber.

Leges Latinae libertate abrogantur.

haec constitutio non perinet ad libertos iam mortuos.

de seruo cõmuni a pagano manumisso.

de seruo cõmuni a pagano manumisso.

de seruo cõmuni a pagano manumisso.

DE COMMUNI SERVO manumisso, Tit. VII.

1. Imperator Insignis A. Iuliano praefecto praetorio.

N communes seruos, eorumque libertates, & quando cuiusdam domino pars libertatem imponentis accrescit, necne, & maxime inter milites, qui huiusmodi imponunt libertates, ambiguitas multa exorta est apud veteres iuris auctores: & inuenta est constitutio apud Martianum in constitutionibus diui Seueri, per quam idem Imperator disposuit necessitatem imponi haeredibus militis comparate partem socij, & seruum libertate donare. Sed & alia constitutio diuorum Seueri & Antonini principum reperta est, ex qua generaliter necessitas imponebatur socio partem suam socio vendere, quatenus libertas seruo imponatur: licet nihil lucri ex substantia socij morientis alij socio accedat: pretio videlicet arbitrio praetoris constituendo, secundum ea quae Vlpianus libro sexto fideicommissorum, & Paulus libro tertio fideicommissorum refert. Vbi & hoc relatum est, quod & Sextus Aelius iuris antiqui conditor definiuit, socium per praetorem compelli suam partem vendere, quatenus liber seruus efficitur: quod & Marcellus apud Iulianum in eius Digestis notat: hocq; Marcellum, cum Iulianum notaret, retulisse palam est. 1 ¶ His itaq; apud veteres iuris auctores inuentis, decedentes tales altercationes, generaliter sancimus, vt nulla inducatur differentia militis seu priuati in seruis communibus, sed in omnibus communibus famulis siue inter viuos, siue in vltima dispositione libertatem quis legitimam imponere communi seruo voluerit, hoc faciat: necessitatem habente socio vendere partem suam quantam in seruo possidet, siue dimidiam, siue

addo Paul. d. loco.

Cacilius, Hal. S. Cuiac. 7. obs. 25. Vbi de varijs appellationibus Iurisconsultorum tractat.

Scriptis enim Aelius ad leges 12. tabularum. §. leg. 2. §. de comm. rer. alienat.

130. ff. de liberali causa. Est & haec Marcelli sententia in lege 16. ff. de Sc. Silianiano.

Marcellus notas coposuit ad Digesta Iuliani.

Communes famuli, id est paganorum. §. Vlt. Inst. de donationibus. 18. ff. de vulgari.

¶ & ita pars socio non adcrefcit, vt olim §. Vlpian. 1. §. 18. §. 19.

Inuiri nunquam cogimur, res nostras vedere.

tertiam, siue quantam eunque. Et si plures sint socij: vno ex his libertatem imponere cupiente, alios omnes necessitate habere partes suas quas in seruo possident, vendere ipsi qui libertatem seruo imponere desiderat, vel heredi eius: licet & ipse communis seruus haeres institutus sit, & hoc moriturus dixerit: ita tamen, vt omnimodo ipse, qui partes alias comparauerit, vel haeredes eius libertatem imponant.

alias peculium, nisi legetur non debetur l. 1. j. de peculio eius qui libert.

2 Sin autem socius vel socij recusauerint precium accipere: licentiam ei damus offerre hanc per publicas personas, & sigillo impresso in aedem factam deponere, & sic habere facultatem seruuum libertate donare, & eum habere plenissimam libertatem, & ciuitate Romana perfrui, & nullum timere ex socijs. sibi met enim imputat, si eum liceret eis lucrare pretium, hoc accipere distulerant.

Mer. §. 20. Ver sic. peculium Insti. de legatis.

3 Sed ne circa peculium serui aliqua fiat dubitatio: peculium eius in omnes socios peruenire iubemus ex partibus, pro quibus quisque dominium serui possidet: Licentia concedenda ei, qui libertatem moriens imponit, etiam eius peculium quod ei attigit, liberto concedere. Iura autem patronatus proculdubio pro suo ordine ad eum venire, qui libertatem donauit.

Ea fuit vulgaris serui estimatio l. 3. §. com. de leg. l. 2. §. de fideicommi. libert.

4 Sin autem seruo ratio cinijs suppositus est: ne ratio cinijs preant, vel libertas impediatur, praesidem provinciae, vel competentem iudicem tempus statuere oportet, intra quod debeat ratio cinijs antea factis, & debitis que ex his appuerint, redditis, ita ad libertatem venire.

ff. de manumissis test. olim ff. de manumissis test. olim ff. de manumissis test. olim ff. de manumissis test. olim

5 Ne autem quantitas seruilis pretij sit incerta, sed manifesta: sancimus serui pretium, siue ancilla, si nulla arte sunt imbuti, viginti solidis taxari: his videlicet qui vsque ad decimum annum uenerint aetatis, in decem tantummodo solidis pondendis. Sin autem aliqua arte praediti sunt: exceptis notariorum & medicis, vsque ad triginta solidos pretium eorum reorari, siue in masculis, siue in foeminis. Sin autem notarius, vel medicus, siue masculus, siue foemina: notarius quicquam vsque ad quinquaginta, medicus autem vsque ad sexaginta taxetur.

Seruum artificum pretium, siue eunuchus, siue in quinquaginta libris computentur: si autem artifices, vsque ad septuaginta. Minores etenim decem annis eunuchos non amplius triginta solidis aestimari volumus, & eorum partem competentem socij accipient, & libertatem eis per competentes iudices imponere compellentur.

6 Sin autem vno ex socijs libertatem siue imponere siue relinquere seruo cupiente, & pretium dante, alter vel alteri ex his ipsi se velle dixerint libertatem imponere, & pretium dare: melior quidem causa erit eius qui primus ad hanc rationem pietatis peruenit. Si tamen sub obtentu libertatis & ipsi ad hoc profulerint: tunc iudicem competentem omnes compellere sine pretio ei libertatem imponere: peculio quidem in omnes secundum partem dominij distribuendo: iura autem patronatus secundum sui naturam omnibus qui libertatem imposuerint, aequaliter habentibus.

ff. de manumissis test. olim ff. de manumissis test. olim ff. de manumissis test. olim ff. de manumissis test. olim

7 Ius autem accrescendi, quod antiqua iura in communibus seruis manumittendis introducebant, nullius esse momenti, nec in posterum frequentari penitus concedimus. Datum Kalen. Aprilis, Lampadio & Oreste IIII. Conf. 530.

Si alter ex dominis partem quam habet in seruo, ipse legauit, dicitur ex benigna interpretatione libertatem relinquere. Salye.

2 Idem A. Iuliano praefecto praetorio. Cvm apud omnes iuris peritos hoc placitum est, vt seruus communis apud vnumquemque dominum partim sit proprius, partim alienus, vt ex hac causa possit & ipse legatus honorari, & ipse legari: huiusmodi incidit quaestio. Duo vel plures domini communem seruum habebant, sed vnus ex his ipsi seruo suam partem quam in eo habebat, legauit. Et semel accepta dubitationis occasione, hoc veritas in magnum extulit certamen.

Res communes dicuntur proprie, siue propriam partem legauit, siue legatum ei reliquit: aut si hoc minimè cogitauerit, affectus socij fecit, vt ei acquiratur: haeredes autem suos eundem seruum possidere minimè voluit: vt sit manumissus a suo patrimonio penitus esse eum alienatum. In tali itaq; comparatione nos qui fautores libertatis sumus, sic ambiguum testatoris interpretamur voluntatem, tanquam si voluerit eum libertate in sua parte donare. Et cum iam de communibus seruis manumittendis statuimus quid in huiusmodi casibus fieri oporteat: ex illius sanctionis tenore & huiusmodi species sit definita. Fiac itaque liber ex parte quidem testatoris, secundum

|| eius voluntatem: ex altera autem parte, ex nostra definitione, pretio secundum praedictam constitutionis tenorem, || vel socio || vel socijs ab haerede praestando, vel si accipere noluerint, tam eam offerendo, quam consignando, & periculo eorum deponendo: cum satis abunde imperiale est, humaniorem sententiam pro durioribus sequi.

DE SERVO PIGNORIS DATO MANUMISSO, Tit. VIII.

1. Imp. Severus & Antoninus AA. Proculo.

ICET dotale mancipium vir, qui soluendo est, possit manumittere: tamen si te pignori quoque datum mulieri apparuerit, inuita ea non posse libertatem adsequi, non ambigitur.

2. Idem AA. Abascanto.

Libertas a debitore fisci seruo data qui pignori non est ex conuentione speciali, sed tantum priuilegio fisci obligatus, non aliter infirmatur, quam si hoc fraudis consilio effectum detegatur.

3. Idem AA. Antonino.

Ab eo qui bona sua pignori obligauit quae habet, quaeque habiturus esset, posse seruis libertatem dari, certum est. Non idem iuris est in his seruis qui pignoris iure specialiter traditi vel obligati sunt.

4. Imperator Alexander Aug. Sabiniano.

SI vt proponis consentiente creditore, cui pignoris siue cum alijs mancipijs obligatus fuisti, a debitore manumissus es: potuisti ad libertatem peruenire. PP. VI. Id. Maij, Alexandro A. Conf. 223.

5. Idem A. Extritatio.

SI creditoribus satisfactum fuerit: ancilla quae pignori obligata a debitore manumissa erat, liberae sunt. nam ipse manumissor si fraudem se fecisse creditoribus, vt reuocet libertates, audeat dicere: audiri non debet, nec haeredes eius.

6. Idem A. Auctioni.

SI tutor tuus de pecunia tua seruos emptos manumissit: quoniam huiusmodi serui, sicut ceterae res pupillaribus pecunijs empta, iure pignoris ex constitutione iuorum parentum meorum obligati sunt, fauore pupillarum liberi facti non sunt.

Serui dotales, siue empti de pecunia dotali, possunt a marito iure manumitti. Salye.

7. Imperator Gordianus August. Iulianae.

SI cum nupsisses, mancipia in dotem dedisti, siue pot datum dotem de pecunia maritus tuus quaedam comparauit: iustis rationibus dominia eorum ad eum reuenerunt: ideoque frustra quaestionem super statu manumissorum conaris inferre: qui eius facti qui comparauit, vel in dotem accepit, ab eo iure potuerunt manumitti.

DE SERVIS REIPUBLICAE manumittendis, Tit. IX

1. Imperator Gordianus August. Epigono.

SI ita vt lege municipali, constitutionibusque principum comprehenditur, cum seruus publicus est ab ordine (consentiente etiam praeside provinciae) manumissus es: non ex eo

1. j. de remis pign. §. l. 16. ff. qui ad quibus manumissus l. 33. in ff. de pen. 2 Nemo turpitudinem suam, cuiusve cui successit allegans, auditur. Serui a tutore pupilli pecunia comparati, pupillo specialiter obligati intelliguntur: ideoque a tutore non possunt manumitti. Pupillus in res sua pecunia comparata, tacitam habet hypothecam. adde leg. 6. ff. ex quibus causis pignus. quae citatur lege 3. supra de rebus eorum qui sub tutela. Seruos ex pecunia dotali comparatos maritus manumittere potest. leg. 12. supra de iure dotium. leg. 21. ff. de manumissionibus. dicitur ad 40. ff. 3. Serui reipublicae, serui populi Romani, vel alterius ciuitatis leg. penultima infra de tabularijs: ad id deputati erant, vt seruirent tabulario ciuitatis. Per eosdem seruos publicos plerumque stipulabantur leg. 3. infra de postlim. reuers. leg. 18. ff. de ad optionibus: leg. 2. ff. rem pupilli. Forma manumittendi seruos publicos in prouincijs cauta fuit legibus municipalibus. Id est, decreto ordinis l. 2. j. eod. l. 1. j. ne quis liber inuitus. Tria concurrebant in manumissione serui publici, decretum ordinis §. eod. consensus praesidis & hic: vicarij substitutio §. eod.

quodd

1. emptus. eo redemptus, ad libertatem perductus est: nihil videtur bonis defuisse eius qui fisci debitor dicitur.

Solus tutor non praestat libertatem a pupillo debitam. Salyc.

6 Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC. Olympio.

Frusta libertas a tuto re seruo pupilli sui datur, licet seruo ea debeatur.

NEC fideicommissariam libertatem a pupilla sua seruis debitam tutorem posse praestare, certi iuris est. vnde si hos quos tu rogata fueras manumittere tempore certo aetatis tuae, ad libertatem non perduxisti, sed tutor manumisit, remanserunt in seruitute.

7. Item AA. & CC. Zotico.

Si debitor ex administratione curae dominus tuus non soluendo constitutus, fideicommissaria tibi reliquit libertatem: cuius in fideicommissariis libertatibus euentum inspici tantum obtinuerit, nihil eius voluntas tibi prodesse potest.

QVINON POSSVNT

ad libertatem peruenire,

Tit. XII.

Serui damnati ad perpetua vincula, non possunt ad libertatem perduc. Salyc.

1. Imp. Severus & Antoninus AA. Torquato.

Quid si voluntate pupilli manumissit: Cuiac. 14. obf. 33. patat recte manumissum. Na si seruum patris, consentiente patre, si ius pot manumittere l. 26. l. 22. ff. de manum. s. 10. nib. l. 4. l. 22. ff. de manum. s. 10. Sindict.

VM diuus Claudius pater meus constituit, a praesidibus provinciarum, vel qui coercendorum malefactorum potestatem habet, in perpetua vincula damnatos ad libertatem perducere non posse: hi qui intra tempora poenae liberi & haeredes esse iussi sunt, aut legatum fideicommissum accepert: neque libertatem adipisci, neque quicquam eorum qua his data sunt, capere possunt. Quod si poenae tempus compleuerint: iam omni vinculo exoluti, & quasi ad pristinam vel simplicem seruitutis conditionem redacti, & libertatem, & si qua testamentis dominorum illo tempore defunctorum accepert, sine vlla quaestione poenae praeteritae consequantur.

Prohibitus in poenam a testatore manumitti, non potest etiam per emptorem ad libertatem perduc. Salyc.

2. Imp. Valerianus & Gallienus, AA. Theodoro.

Cur non & seruum pupilli tutor manumitteret consentiente pupillo? Est enim tutor domini loco, tutor & pupillus, vnus: pater & filius, vnus: & ambo quasi vnus.

IS quidem qui in testamento vetitus est manumitti, ad libertatem non potest peruenire: sed in proposito interest vtrumque eos quos cum filio educatos esse testator expressit, propter familiare ministerium, & vsum filiorum necessarium, & venire, & manumitti vetuerit, an quasi male meritis poenam irrogauerit. Nam priore casu morte eius cui consulebatur, obsequij necessitate finita, libertas potest peruenire: posteriore aut casu id quod poenae causa in seruos statutum est, necesse est vires suas obtinere: quando diuis parentibus meis placuerit huiusmodi testamentorum leges perpetuam seruitutem male meritis seruis irrogare, vt nec per suppositu emptorem ad libertatem perducere possint.

PRO QVIBVS CAV-

sis serui pro praemio libertatem accipiunt,

Tit. XIII.

1. Imp. Dioclet. & Maximian. AA. Firmino.

fit furiosi consensus. vide reliqua apud eundem. In fideicommissariis libertatibus fraus consideratur ex euentu tantum. & ita lex Aelia Sentia locum non habet in fideicommissariis libertatibus, sed in directis tantum. Antoninus & Verus AA. vel ita legendum est Antoninus A. & haec sententia Papiniano tribuitur in lege Fratres imperatores 33. ff. de poenis. legendum est Pius. alias Claudius centum annis senior non fuerit horum imperatorum pater. Damna in perpetua vincula manumitti non possunt. aliud ergo erit, si in temporaria damnati. Damnat in temporaria vincula, non est seruis poenae, sed manet in potestate & dominio eius fuit antequam damnaretur. Quid si in perpetua id eundem, lege & sine ff. de poenis. Datum 16. Cal. Iul. ipis Antonino & Verus AA. Consulibus Cuiac. hic. Poenae causa manumitti a testatore vetitus, nullo modo potest manumitti. l. 4. §. 9. ff. de manum. s. l. §. 7. de rebus alienis: his adde & eum qui ita venit ne manumitteretur supra si mancip. ita fuer. sine manumissione facti 40. ff. 8. 48. Eclog. l. ex istis. 13. c. 1. fol. 422.

ONIAM religiosa sollicitudo ad augendam prouocandamque fidei obseruationem, iuris praemio adfici debet: si ad vleiscendam eadem domini, incorruptis probationibus, ac strenuo nisu constiteris: libertatem, quam his qui dominorum eadem vindicant, iam pridem senatusconsultis & statutis principum praestari sancitum est, etiam tu pro tam ingentibus meritis non ex ipso facto sed aditione & sententia praesidis reportabis. PP. 7. Id. Decem. & Max. Coss.

2. Imp. Constantinus August. ad Ianuarium.

SERUI qui monetarios adulterinam monetam clandestinis sceleribus exercentes, in publicum detulerint: ciuitate Romana donentur, vt eorum domus pretia a fisco percipiant. Dat. 15. Cal. Dec. Romae, Crispo 2. & Constantino 2. Cass. Confl. 321.

3. Idem A. ad Populum.

SI quis seruus raptus, virginitatis facinus dissimulatione praeteritum aut pactioe transmissum, detulerit in publicum: libertate donetur. Dat. prid. Cal. April. Aquil. Constantino A. 6. & Constantio C. Confl. 320.

4. Imp. Gratianus, Valentianus, & Theodosius, AAA. ad Syagrium praefectum praetorio.

SI desertorem militiae seruis prodiderit, libertate donetur. Id. Iul. Romae.

DE INGENVIS

manumissis.

Tit. XIII.

1. Imp. Alexander A. Phileto.

INGENUUM te ex testamento manumissum esse dicas: apud suos iudices causam agere debes, si tamen iustum contradictore habes, i. eum, qui se patronum tuum esse dicit: merita tenacum censuisse, vt qui post manumissionem originem repetierint, ea, quae de domo manumissoris habent, ibi relinquunt. In qua causa etiam legata vt liberto data esse, iuris prudentibus placuit.

2. Imp. Gordianus A. Pompeia.

INGENUAM natam, neque nutrimentorum sumptibus, neque seruitutis obsequium faciunt ancillam, neque manumissio libertinam. PP. V. Id. Maij, Sabino 2. & Venusto Confl.

3. Imperator Philippus August. Felicissimo.

SI auiam tuam vt ancillam manumissam, postea in ingenuam esse solenniter constiterit, statumque eius iusta sententiae tuetur auctoritas: filios eius, quamuis ante sententiam susceptos, ingenuam libertatem non immerito flagitare, si cum peritiore tractatum habuisses, facile cognosceres.

4. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC. Agrippae.

VM cognatum tuum ingenuum natum ex Palmyrene factionis dominatione redemptum, vt captiuum distractum esse dicas: praeses provinciae ingenuitati suae reddi eum efficiet.

Contra dissimulantem aliquem de seruitute, potest iudex ad instantiam dissimulantis tempus illi praefigere, intra quod debeat agere. Salycer.

5. Item AA. & CC. Crescenti.

DISSAMARI statum ingenuorum seu errore, seu myrenae famulitate quorundam, periniquum est: praesertim cum affirmes diu praesidem vnum atque alteru captiuum distractu, &c.

Cuiacius ita rectissime emendat 20. obf. 22. mota scilicet sub Galieno, Valeriano ab Odennato Palmyrenorum rege, Trebell. Pollio seu vt Sextus Rufus ait, Decurione & Zenobia eius vxore quam deuicit Aurelianus. his adde quae de tyrannide Basilisci, & Auidij Cassij dixi ad l. 16. §. de sacrosanct. eccles. hoc innuit, Ingenuum qui ex Odennati vel Zenobie tyrannide redemptus fuit, retineri quidem veluti iure pignoris: no tamen recte distrahi velut captiuum, eamque distractione ingenuitati nihil praediacare, facit lex 12. §. eo. Recte hoc additum est. Nam factio, rebellio, aut bellum ciuile captiuum non faciunt l. 21. in ff. de captiuis. vide repetitionem Blanceri in hanc legem.

interpel-

605 Nemo inui. inter... tas agere co. tradit... gita. l. 1. §. de con... neas inuatus gatio... l. 5. de v. tudin... nisi alium dif iuri... famet quo... uis modo ci... uiliter vo... vel criminali... ter l. 7. §. qui... acen. l. 1. §. 7... ff. de re iudi. luc... aut pcedat in ad... sibi ius aut quo... obligacione min... aliqua in fun... do, domo & S... bonis alteri S... competere. S... dixi quadaam tis... ad l. 13. §. 5... ff. de alt. emp... Ferraric... rem in forma... respons. libelli... in actione hy... pothecaria Ex... 44. in verbo... & renuncia... mus 10. nu... v. Mysing... 3. obf. 78. adde... 40. ff. ad l... Aquil. His n... calibus cogi... tur aduerti... rius experi... ri intra certu... tepus, ac nisi... id faciat, per... petuu illi li... lentium a iu... dice indici... tur. S... ministeriu... exhibitum e... tiam per lon... gum temp... ingenuu ler... uum non fa... cit. l. 5. cod... l. 3. §. de lon... gtemp... l. §. 3. de... seruis resp... Nataliu ve... ritatem inge... nuus tuetur... Qui hui sta... tus renunci... at, non fat... tur omnino... aduersarium... ingenuu esse... quantumuis... ipse sibi prae... qui ingenuus... ni sunt Insti... Pactis aut tran... cat. l. 11. §. de... cognoscunt de... singulos recog... §. l. §. de ser... tuis iust argu... l. 2. §. 10. §. de... bertatem non a... gario vendita... si fisco plagiat... ciat libertinam... ue. Ad eundem... posse, qui direc... petri, qui vt... §. frector prou...

Nemo inui- interpellatum à te, vocitasse diuersam partem, vt con- tus agere co- tradictionem faceret, si defensionibus suis consideret. vn gatur l. 1. §. de de constar merito rectorum prouincie commotum alle- nemo inuitus gationibus tuis sententiam dedisse, ne de cetero inquit- l. 5. §. de tudinem sustineres. Si igitur adhuc diuersa pars persecu- fur. pupillari. rat in eadem obstinatione: aditus præses prouincie ab in nisi alium dis iuria temperari præcipiet. Dat. prid. Non. *

famet quo- Famulatus liber hominis etiam per tempus longum non uis modo ci- facit eum seruum. Salyc.

6. lidem AA. & CC. Dionysio.

Scientis conditionem liberum non posse fieri seruum, ter l. 7. §. qui S euidentiissimi iuris est. Cum igitur proponas patrem pupillorum quorum precibus fecisti mentionem, ve ff. de re mlit. lut liberum te penes se habuisse in ministerium, licet aut prætedat in actu longi temporis: non præcedente vero titulo, sibi ius aut quo dominia quæri solent, mutare tuam conditionem obligatione minimè potuit. S. 7. Cal. Maji. AA. Confil.

7. lidem AA. & CC. Matronæ.

Ite & filios tuos ingenuos esse constat: natalium ve- ritas vos tuetur. nam qui seruitutis mouerat quæsti- onem, apud acta causæ renunciando, ad ingenuita- tis probationem nec nocere quicquam, nec prodesse po- ad l. 13. §. 30. test.

8. lidem AA. & CC. Callimorpho.

Ingenui nascuntur, liberi h manu missione tantum constituantur. pactum autem nec seruis nec liberti- nis ingenuitatem adsignat: nec his qui transactioni nõ confenserunt, quicquam præiudicare potest.

Ex libertina matre natus est ingenuus: nec ei reuerso obest, quod in captiuitate hostium fuit. Salyc.

9. lidem AA. & CC. Potamoni.

Libertina matre procreata, ingenuum nasci nata- libus, euidentis ac manifesti iuris est. Cum igitur te matre libertina editam, deinde ab hostibus captam, postliminio reuersam proponas, & nunc tibi seruitutis moueri quæstionem: consequens est adiri præsidem prouincie, qui de causa liberali cognoscet, iure laturus sen- tentiam, sciens neque huiusmodi matris conditionem, neque captiuitatem reuersis de statu pristino quicquam posse detrahere.

10. lidem AA. & CC. Athenodoræ.

Ad recognoscendos singulos nomina comparata publico consensu, ob celandos natales ingenuis, si mutentur, minimè nocet: natosque licet in mini- sterio seruitutis liberæ conditionis, non seruos posses- sio, sed status ingenuos edi perficit.

11. lidem AA. & CC. Maximæ.

I vestram possessionem nullus præcessit titulus, sed ingenui: constituti operas mercede placita locastis: nec statui vestro quicquam derogatum est, nec ad conuentionis implendam fidem solenniter agere prohibe- mini. S. Non. Mart. CC. Confil.

12. lidem AA. & CC. Quietæ.

Ad mutandum liberæ statum, commissum plagij nihil promouet: sed abductam natales quibus nata est, post hunc etiam casum obtinere conuenit. S. 3. Cal. Dec. AA. CC.

13. lidem AA. & CC. Melandro.

Ingenuum se contendendo, nec probando, non amit- tit libertinitatem. S. 7. Id. Dec.

14. lidem AA. & CC. Aristoteli.

Statui ingenuæ ex eo solo quod velut ancilla sponsa- liorum nomine data proponitur, præiudicari nulla ratione potest. S. 7. Cal. Ian.

ipse sibi præiudicet. Renunciacione litis non facimus eum ingenuum qui ingenuus non est l. 27. §. 1. ff. de liberali. Ingenui nascuntur: liberti- ni fiunt Inst. de ingenuis. l. 3. §. 1. ff. de suis. l. 2. §. de collis. de cogenda. Pactis aut transactionibus absentis & ignorantis causæ nemo præiudi- cat. l. 1. §. de oper. libert. Postliminio libertas recipitur. Præfides cognoscunt de causa libertatis. id est libertina vt j. eod. Nomina ad singulos recognoscendos inuenta l. 9. §. de liberali. §. 29. Inst. de legat. §. l. §. de seruis reipublica. Nominis mutatio non est euidentis serui- tutis iusta argumentum. l. 2. l. 6. §. eod. l. §. de seruis reipublica. l. 2. 6. §. 10. §. eod. Ingenuus operas locare potest. Plagio abducta li- bertatem non amittit, facit l. 3. §. eod. l. 2. §. §. de criminib. Quid si à pla- gario vendita: ne tunc quidem mutatur l. 11. §. ad l. Fab. de plag. Quid si sisco plagiarij bona commissa: ne tunc quoque hie. Non renun- ciat libertinitatis probationi, qui se ingenuum dixit, nec obtinuit hie. Ad eundem modum putant, vile dominium eum etiam vindicare posse, qui directo succubuerit l. 39. §. 1. ff. de emet. atq; feudatarium ex- periri, qui vt ppropriarius non obtinuit Bal. hie. §. l. 16. §. de liber. adde §. si rector prouincia.

COMMUNIA DE MANU- missionibus, Tit. XV.

Si proprietarius & usufructuarius simul libertatem seruo imponant, pleno iure liber efficitur.

Salycet.

1. Imp. Iustinianus A. Iuliano præfecto prætorio.

10 Ancimus, si proprietarius seruo cuius usufructus ad alium pertinebat, libertatem imposu- erit, non secundum antiquam obseruationem & libertate carere, & cū sine domino esse in- tinguat: nec inueniri personam cui res ad se venientes ac- quirat. Sed si tam proprietarius quam usufructuarius lib- bertatem ei consentientes imposuerint, pleno iure li- berum eum effici: & si quid postea sibi acquirat, hoc in bonis suis habere. Sin autem proprietarius solus lib- tatem imposuerit, usufructuario minimè consentiente: sit quidem ille qui libertatem à proprietario accepit, in- ter liberos proprietarij connumeratus: & si quid in me- dio possidet, hoc sibi acquirat, sibi que habeat: & suæ pos- teritati relinquat, saluo patronatus iure per omnia cus- todiendo, nisi & hoc ex legibus fuerit remissum. Ipse ta- men libertus, quasi seruus apud usufructuarium perma- neat, donec usufructuarij viuit, vel usufructus legitimo modo peremptus est. Etenim si sine usufructus quocū- que modo accipiat: tunc facultas ei tribuatur quo malu- erit de gere modo. Si verò adhuc superstiti usufructuario ab hac luce fuerit libertus: hæreditas eius legitimū tramite sequatur. Sin autem usufructuarius tantummo- do libertatem imposuerit: si quidem hoc modo, vt cedat usufructum proprietario: plenissimum ius habeat in seruo proprietarius: vt omnia ei seruus acquirat secun- dum ea quæ generaliter in seruos & dominos constituta sunt. Sin vero gratias agendo usufructuarius eum ab usufructu liberauerit, & libertate donauerit: tunc maneat quidem seruus proprietario suo annexus: sed non ne- cessitas ei imponatur, donec viuit usufructuarius, vel usufructus const. re potest, obseruare proprietarium, & quædam ministeria ei adimplere, sed iudices nostri eum in quiete tueantur. Post usufructuarij autem mortem, vel usufructus quocunque modo interemptionem: tunc seruiat quidem domino, & omnia quæ in medio ad eum peruenerint, hæc suo domino acquirat. Et sic ex nostra cō- stitutione hæc separatio inter seruos & liberos: & non se- cundum ius antiquum idem seruus remaneat, & nullum respiciat dominum. Illud quoque huic legi adijci- mus, vt explosa antiqua personarum differentia, liceat parentib. tam masculis quam feminis, filijs filiaque suis in sacris constitutis siue emancipatis, cuiuscumque gra- dus, mandatum imponere, quatenus seruos in liberta- tem perducant, siue apud iudicem, siue in sacris ecclesijs, siue secundum alium que mandator voluerit legitimum modum. eum enim & in successioneibus & in alijs penè omnibus nulla est inter liberos discretio: oportet hoc ob seruari & in præfenti casu, maximè pro libertate, quam & fouere & tueri Romanis legibus, & præcipuè nostro no- mini peculiare est. Dat. 15. Cal. April. Lampadio & Oreste Coll. 330.

30 Potest manumitti tam in ecclesia quam apud iudicem, vel in testamento etiam infans & ignorans, & si ciuis Romanus. Bald.

2. Idem A. Iuliano præfecto prætorio.

SI quis seruo suo libertatem imponat, siue in ecclesia, siue in æde sacra, siue ad quaecumque tribunal, vel apud eum iudicem qui libertatem imponere le- gibus habet licentiã, siue in testamento, vel alio ultimo elogio, directam vel fideicommissariam: nullo coarctetur modo eorum qui ad libertatem veniunt, ætate re- quirere. neque enim eum tantummodo ciuitatem Ro- manam adipisci volumus, qui maior triginta annis existit: sed quemadmodum in ecclesiasticis libertatibus non est huius ætatis differentia, ita in omnib. libertatib. l. 21. ff. de manum. §. iudicet. Parentes possunt seruos manumittere per liberos cuiuscumque sexus: etiam si non sunt in potestate. l. 2. j. eo. In successioneibus nulla est inter liberos discretio. Libertas à lege & prin- cipe defenditur. l. 1. in fi. §. eo. §. de his qui in eccl. manumit. l. 4. §. de iudicet. Infans etiam manumitti potest l. §. ff. de manumit. Imò & is qui est in vtero l. 14. §. de fideicommiss. libert. Olim alia etiam erat legiti- ma ciuitatis Romæ adipiscenda: & seruus ante hanc ætatē manumit- sus, non fiebat ciuis, sed Latinus Theoph. Inst. de libert. l. 1. §. 12. l. 39. §. 2. ff. familia. adde l. §. ff. de reb. l. 46. ff. de manumit. testa. l. 12. in ff. ff. de statu liber. extensio iuris ecclesiastici ad commune.

nota ius ve- tus receptū in seruis à p- prietario ma- numissis.

i. vt ab anti- qs vltatū e- rat Vi. l. §. 19.

De seruo cōsentiente p- prietario si mul & usu- fructuario

manumisso §. l. 15. ff. quib. modis usufr. adde l. 6. ff. de manum. test.

De seruo à nudo p- prietario manu- misso.

Seruus ma- numissus à p- prietario, liber fit, & ta- me seruit v- usufructuario qui hoc fieri potest: seruit vt liber l. 11. §. de ingenu.

Multum dif- ferunt, seruum esse & seruire.

De seruo à nudo usufru- ctuario ma- numit. adde l. 2. ff. de manu- miss. §. iudicet.

manumit- sus ab usufru- ctuario non est liber, nec tamen seruit p- prietario.

Olim filius familias ius- su patris ma- numittere poterat, ius- su matris nõ poterat Pau- l. sent. 13. §. 2.

per emanci- patos etiam non poterat pater, vt hie Thaleo no- tat. per suos poterat l. 51. in ff. de rit.

l. 30. §. 1. ff. qui re- & a quib. ma- numit. l. 13. ff. de iure patro- natus. l. 16. l. 22. ff. de ma- num. l. 4. l. 10.

In successioneibus nulla est inter liberos discretio. Libertas à lege & prin- cipe defenditur. l. 1. in fi. §. eo. §. de his qui in eccl. manumit. l. 4. §. de iudicet. Infans etiam manumitti potest l. §. ff. de manumit. Imò & is qui est in vtero l. 14. §. de fideicommiss. libert. Olim alia etiam erat legiti- ma ciuitatis Romæ adipiscenda: & seruus ante hanc ætatē manumit- sus, non fiebat ciuis, sed Latinus Theoph. Inst. de libert. l. 1. §. 12. l. 39. §. 2. ff. familia. adde l. §. ff. de reb. l. 46. ff. de manumit. testa. l. 12. in ff. ff. de statu liber. extensio iuris ecclesiastici ad commune.

Amplianda qua a dominis imponuntur, siue extremis dispositionibus, siue per iudices, vel alio legitimo modo: hoc obseruari sancimus, vt sint omnes ciues Romani constituti. minuenta. ampliandam enim magis ciuitatem nostram, quam mini Ancilla domini, concubina eiusque liberi, morte & silentio domini fiunt liberi adde No uell. 78. c. 4.

Si existens sine uxore ancillam propriam in concubina habet, & de eius vel sobolis libertate vel seruitute nihil disposuerit, ad libertatem post eius mortem perduciatur. Salyc.

3. Idem A. Iohanni praefecto praetorio.

SI quis sine uxore constitutus, ancillam suam sub nomine habeat concubinae, & in eadem usque ad mortem suam consuetudine permanerit, & forsitan liberos ex ea sustulerit, sancimus omnimodo non concedi hereditibus defuncti eandem, vel liberos eius, si etiam liberos habuerit, in seruitutem deducere: sed post mortem domini sub certo modo eripiatur in libertatem vna cum sobole sua, si etiam eam forsitan habuerit. Ipsi etenim domino, dum superest, damus licentiam quomodo voluerit vti tam ancilla sua, quam etiam ex ea progenita sobole, & in suo vltimo elogio quicquid voluerit contra eos disponere. id est quasi seruos eos alios legare, siue in seruitutem haereditum nominatim relinquere. Sin autem taciturnitate eos praeterierit, tunc post mortem eius ad libertatem eripiuntur: vt sit mors domini, libertatis eorum exordium. **Hominibus etenim uxores habentibus, concubinas vel liberas vel ancillas habere, nec antiqua iura, nec nostra concedunt.** Dat. Cal. Nou. Constantinop. post consulatum Lampadij & Orestis 4. 531.

DE LIBERALI CAUSA,
Tit. XVI.

1. Imp. Anton. A. Saturnino.

REM quidem illicitam & inhonestam admisisse te confiteris, quia proponis filios ingenuos a te venundatos. Sed quia factum tuum filiis obesse non debet, adi competentem iudicem, (si vis) vt causa agatur secundum ordinem iuris. PP. V. Idib. Feb. 40

2. Idem A. Veroniano.

SI hi, quos seruos tuos esse dicis liberi esse a diuersa parte dicantur de statu eorum more solito quaeri oportet. nec enim res iudicata, qua de proprietate eorum pronuntiatum est, opponi causa liberali potest. Dat. No. Feb. Romae, Messala & Sabino Consulibus 215.

3. Imp. Alexander A. Quirino.

SI liber homo alienae ancillae contubernium sequatur: licet ei fuerit denunciatum, vt se abstineret, seruus domini mulieris non fit. PP. Non. Febru. Fusco & Dextro Conss. 326.

4. Idem A. Iocundo.

SI is, quem in seruitutem petebas, liber (quamuis absente te) causa cognita pronuntiatum est: secunda in seruitute petitio eius dari tibi non debet. Sed si postea quam cognouisti, de sententia iudicis appellasti: an iure lata sit, in auditorio quaeretur.

Venditio fisci non praesudicat causa liberali.

5. Idem A. Sabino.

Non ideo minus in libertate proclamare potest ea, quam ancillam tuam esse dicis, quod eam vendente fisco comparasti. Sed nec hodie ad praescriptionem operatur, quod venditionis tempore maior viginti annis fuerit: cum aetatis allegatio non alias possit praescriptionem aduersus ciuem Romanum accommodare, quam si participandi pretij gratia consensum seruituti dedisse probetur. Probationis sane onus, cum ex seruitute in libertatem adseritur, ad se recipit: quae si affirmationem suam non impleat, in concursum possessionis ius obtinebis.

6. Imppp. Valer. & Gallien. AA. & Valer. A. Nobilissimus Caes. Versimeno.

Nec si volens scripisses seruum te esse, non liberum: praedictum iuri tuo aliquod comparasses: quanto magis, cum eam scripturam dare compulsum te esse testaris?

Interponenda non currit ignorantia, quando appellatio in auditorijs penfatur. Vendita mulier, et a fisco, in libertate proclamare potest. Ratio dubitandi. l. 7. ff. eo. l. 1. ff. quib. adhiberi proclamare. Ex constitutione Leonis 59. liber homo seipsum vendere non potest, et participandi praemij causa. quae admodum id fieri potuit dixi ad d. Nou. 59. dixi ad l. 7. ff. eo. l. 1. ff. eo. l. 39. j. eo. adde l. 26. s. de transact. Paul. s. sent. 1. s. 4.

7. Imp. Aurelianus A. Secundo.

SI ab eo, cuius seruus fuisti, manumissus es: frustra libertatis controuersiam sustines, maximè ab haerede eius, qui te manumisit: cum etsi iure libertas non processerit, respectu tamen aditae hereditatis voluntatem defuncti suo consensu firmare debuit.

8. Imppp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC. Verinae.

Cum adfirmes placuisse quondam domino tuo, vt pro te & pro filia tua dato numero certa quantitas vos manumitteret, & te tantummodo liberavit: aditus rector prouinciae hortabitur eum, salua reuerentia, quam patrono liberi solent exhibere, placito suo stare. Dat. prid. Maximo 2. & Aquilino conss. 324.

9. Idem AA. & CC. Proculo.

Cum precum tuarum conceptio, licet eum, contra quem supplicas, ex ancilla natum esse expresserit, tamen nomini cognomen, quo liberi duntaxat nuncupantur, addiderit, & non seruum esse, sed seruili macula adpersum comprehenderit: contra eum, qui seruus non est, supplicasse te intelligis.

7. Idem AA. & CC. Stratonico.

Liberos priuatis pactis, vel actu quocunque administrationis, non posse mutata conditione seruos fieri, certi iuris est.

Illicita adspiratio ad honores publicos, non facit seruum libertum. Salyc.

11. Idem AA. & CC. Faustino.

Non mutant serui statum, si ad ciuiles honores illucite atque improbe adspirauerint. vnde si status moueatur quaestio, intelligere vobis licet, nihil prodesse posse, quod pater vester ciuiles honores gessit. Solenibus itaque ordinatis, apud praeside prouinciae de statu vestro cognoscetur.

12. Idem AA. & CC. Proculo.

Si ex libertate natum aliquis comparauerit: statum retines, quem antea habuisti. Si vero ex ancilla editum naturalis pater idemque dominus distraxit, ac post emptori pretium soluisti: non idcirco libertatem consecutus es. PP. 18. Cal. Maij.

13. Idem AA. & CC. Paulo.

Prius principaliter de statu defuncti agi non potest. Si vero ex peculio quondam eius, quem tu bona reliquisse commemoras, res vindicentur, vel eius filijs moueatur status quaestio: haec omnia solemniter praesidali notione decidi debent. Dat. 3. Cal. Maij.

14. Idem AA. & CC. Quintiano.

Lite ordinata, in possessione libertatis is, de cuius libertate quaeritur, constituitur, & interim pro libero habetur. Dat. 4. Cal. Maij, Heracliae, AA. Conss.

15. Idem AA. & CC. Palladio.

Nec ommissa professio probationem generis excludit, nec falsa simulatio veritatem minuit. Cum itaque ad examinationem veri, omnis iure prodita debeat admitti probatio: aditus praesides prouinciae, solenibus ordinatis prout iuris ratio patitur, causam liberalem inter vos decidi prouidebit.

16. Idem AA. & CC. Diogeniae.

Si ministerium tuum quasi libera exhibuisti: ac te nesciente quasi ancilla in dote data, conscriptum instrum est: nihil haec libertati tu nocere potuerit: maximè cum te minor aetate fuisse commemoras, & placuerit minoribus 20. an. c. 7. num. 1. de testib.

Si ministerium tuum quasi libera exhibuisti: ac te nesciente quasi ancilla in dote data, conscriptum instrum est: nihil haec libertati tu nocere potuerit: maximè cum te minor aetate fuisse commemoras, & placuerit minoribus 20. an. c. 7. num. 1. de testib.

Nulla

609
Absurdum nulla est vt quis vt uos si...
liberitate alij...
suam amitte suat...
re possit ea...
atate, qua a...
lij libertate...
conferre no...
potest...
hi...
17. s. de m...
genus. l. 17. s...
de probatim...
d. 1. 17...
Eriam si ser...
uus rem ali...
qua a domi...
no conducit...
non ideo fit...
liber...
Causa dici...
tur principa...
liter pertine...
re ad eu cui...
magis inter...
est. Bal. fact...
l. 3. 4. s. ff. eod...
d. 1. 5...
Nihil diffi...
cilis reuoca cau...
tur quam li...
bertas l. 26. j. ba...
ber...
l. 24. s. 2. tur...
ff. de fideicom...
miss. libert. l. 1...
17. s. 1. ff. qui...
es a quib. ma...
numiss...
l. 14. s. eod. l...
4. s. ubi cau...
sa statum...
l. 7. in fin. ff...
eod. l. 15. s. de...
probationib...
l. 22. in fin. j...
de euitomb...
Et quidem an...
proprias, ali...
as natales pa...
tris non prob...
bant filiam...
esse ingenua...
Te velut ex...
altera natam...
ancilla, serua...
professa qua...
sita manu...
missione li...
bertatem hu...
iusmodi si...
mulatione...
vel errore a...
mittere dec...
quidam ita...
legunt...
l. 15. s. eo...
scripti. ita...
legitur in li...
bris Basilic...
Filij libri...
Basilic...
Ex oblego...
vni haeredu...
praestito a ser...
uo, libertate...
donata non...
fit praedictum...
sione alienius...
lia confessio...
l. 10. j. de fide...
manumissis in...
status instrum...
dam ita legun...
et ad quod...

Participes eiusdem criminis, inuicem se non accusat

Participes eiusdem criminis, inuicem se non accusat

Non idecirco minus, quod te limenarcha creato

Non idecirco minus, quod te limenarcha creato

Vbi omnes epistolas actricis, quas ad Aeliu tanquam

Vbi omnes epistolas actricis, quas ad Aeliu tanquam

Principales de quibus hic

Principales de quibus hic

Qui de possessione libertatis in seruitute pronocatur per

Qui de possessione libertatis in seruitute pronocatur per

Partus viscerum matris portio. de liberis ante lite natis.

Partus viscerum matris portio. de liberis ante lite natis.

Cur tollitur adfertoris perquisitio? quia diu trahitur iudicium liberale.

Cur tollitur adfertoris perquisitio? quia diu trahitur iudicium liberale.

profluerint, penitus interdiximus: illis legibus quae du-

profluerint, penitus interdiximus: illis legibus quae du-

Si is qui de seruitute proclamatur in libertatem, moriatur li-

Expediam antea quaestione, in praesenti autem ex

QVI BVS AD LIBERTATEM PRO-

Si venditus non est pretium participatus, in libertatem se

Dispar causa est eius qui dissimulata conditi-

De latronum familia descenditibus, ex largi-

non debetur euictio: si post, debetur, nisi venditor doceat de dominio.

613 C. Theo. de liber... negatione... res sic dubia... C. Theo. de co...

^a Si de statu ex persona manumissoris non retractabitur.
 manumissoris quæri non potest, nec de statu ab eo manumissum. ^b Si de statu matris quæri non potest, nec de filij statu quæri poterit. ^c Morta status quæstio post obitum rei durat. ^d Id est, ut scire possit quæ habiturus sit successorem. ^e Si intra quinquennium a morte defuncti de statu eius fuerit quæsitum, & de peculio eius, & de manumissis ab eo quæri poterit. ^f Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ^g Si intra quinquennium a morte defuncti de statu eius fuerit quæsitum, & de peculio eius, & de manumissis ab eo quæri poterit. ^h Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁱ Si intra quinquennium a morte defuncti de statu eius fuerit quæsitum, & de peculio eius, & de manumissis ab eo quæri poterit.

Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ¹ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ² Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ³ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁴ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁵ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁶ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁷ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁸ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁹ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ¹⁰ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest.

Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ¹ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ² Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ³ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁴ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁵ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁶ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁷ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁸ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ⁹ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest. ¹⁰ Quæstio status servilis, post quinquennium incipere non potest: emancipatio nis potest.

DE LONGI TEMPORIS PRAESCRPTIONE, quæ pro libertate, & non adversus libertatem opponitur,
 Tit. XXII
 1. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. CC. Mutiano.

MALA fide morato in libertate diu, prodesse non potest longi temporis præscriptio. unde cum confitearis fugam te ab eo cuius memisti, recessisse: intelligis ex hoc solo sine dolo malo in possessione te libertatis non esse. ¹ Quæ nullo titulo possidetur, non præscribitur. ² Quæ nullo titulo possidetur, non præscribitur. ³ Quæ nullo titulo possidetur, non præscribitur. ⁴ Quæ nullo titulo possidetur, non præscribitur. ⁵ Quæ nullo titulo possidetur, non præscribitur. ⁶ Quæ nullo titulo possidetur, non præscribitur. ⁷ Quæ nullo titulo possidetur, non præscribitur. ⁸ Quæ nullo titulo possidetur, non præscribitur. ⁹ Quæ nullo titulo possidetur, non præscribitur. ¹⁰ Quæ nullo titulo possidetur, non præscribitur.

¹ Idem AA. & CC. Carcino. ² Praestat firmam defensionem libertatis ex iusto initio longo tempore obtenta possessio, fauor enim libertati debitus, & salubris iam pridem ratio suavit, ut his bona fide in possessione libertatis per viginti annorum spatium sine interpellatione morati essent, præscriptio adversus inquietudinem status eorum prodesse debeat, ut & liberi & civis Romani fiant. Dat. Kal. Jul. Antiochiæ, Constantio IIII. & Max. II. Coss. 300. ³ Exemplum sacrarum litterarum Constantini & Licij AA. ad Dionysium vicariam præfecturam agentem. ⁴ Ola temporis longinquitate, etiam si sexaginta annorum curricula exceperit, libertatis iura minime mutuari oportere, congruit æquitati. Datum 4. Kal. Maij, Volufiano & Anniano Coss. 314.

DE PECVLIO EIVS QUI
 libertatem meruit,
 Tit. XXIII
 1. Inpp. Dioclet. & Maximian. AA. Rufino.

UNGE diversam causam eorum qui à superstitibus manumittuntur, item illorum quibus testamento libertas relinquuntur, esse, dissimulare non debueras: cum superiore quidem casu concessum tacite peculium, si non adimatur: posteriore vero, nisi specialiter fuerit datum, penes successores remanere, iuris sit euidetissimi.

DE SENATVSCONSVLTQ
 Claudiano tollendo,
 Tit. XXIII
 Mulier libera servili amore capta, nec bona perdit, nec amoris servore libera esse desinit. Bal.
 1. Imp. Iustinianus A. Hermogeni magistro officiorum.

UM in nostris temporibus, in quibus multos labores pro libertate subiectorum sustinimus, satis esse impium credimus, quosdam mulieres libertate sua fraudari, & quod ab hostium ferocitate contra naturalem libertatem indutum est, hoc ad libidinem nequissimorum hominum ferri: Claudianum senatusconsultum, & omnem eius observationem circa denunciations & iudicium sententias conquirecere in posterum volumus: ne ea quæ libera constituta est, semel decepta, vel infelici cupidine capta, vel alio quocunque modo contra natalium suorum ingenuitatem deducatur in servitutem, & sit pessimum dedecus cognationis suæ fulgoris: ut quæ forsitan decoratius dignitatibus habeat cognatos, hæc in alienum cadat tur dominium, & dominum pertimescat forsitan cognatis suis inferiorem. Quod & in libertis observari oportet, semel etenim libertate potitam, per tale dedecus in servitutem deduci, religio temporum meorum nullo patitur modo. Sed ne servus vel adscriptitij putent sibi impunitum esse tale conamen: (quod maxime in adscriptitio adserendum est, ne liberarum mulierum nuptijs ab his tur apupillo, excogitatis, paulatim huiusmodi hominum conditio de- crescat) sancimus, si quid tale fuerit vel à seruo vel ab adscriptitio perpetratum, habere liberam potestatem dominum eius, siue per se, siue per præsidem provinciæ talis seruum vel adscriptitium castigatione competenti fuit, quoties corrigere, & abstrahere à muliere tali. Quod si neglexerit: sciat in suum damnum huiusmodi desidiam reuersuram.

eno seruo iungebat. Ex hoc Sc. eius fiebat ancilla, cuius ille seruus erat, vel si non denunciante, liberta, Tacit. 12. Idem ius servatum à Longobardis & Francis. Quid si liber alienæ ancillæ iugebatur? huic Sc. locus non fuit l. 9. s. comm. de successioib. l. 3. s. de liberali. Est & hoc adijciendum, liberam concubinitus ratione non fieri ancillam l. 34. s. de liberali. ¹ Inst. 13. §. 1. Vlp. 11. §. 11. l. 27. ff. de posit. l. 9. l. 8. Cod. Theod. de liberali causa. l. 10. Cod. Theod. de mulieculis. à D. Claudio Tacitus: non à Vespasiano, ut scribit Suetonius. ² Seruitus contra naturam. ³ trina opus erat denunciatione. ⁴ Dedecus cognationis seruire. facit l. 1. 2. 3. ff. de liberali causa. ⁵ l. 8. §. de agricolis.

¹ Olim servus... ² l. 12. ff. de liberali. ³ Servitus vi... ⁴ cennio liber... ⁵ tatem bona... ⁶ fide præscri... ⁷ bit: ⁸ Seruitute... ⁹ sexagenaria... ¹⁰ libertas non... ¹¹ præscribitur... ¹² adde l. 6. su... ¹³ pra de inge... ¹⁴ nuis: l. 21. §. de... ¹⁵ evitibus. ¹⁶ adde 33. ff. 8. ¹⁷ Cur ita? Im... ¹⁸ testamento... ¹⁹ peculium he... ²⁰ redi vna cum... ²¹ vniuersis bo... ²² nis donasse... ²³ testator intel... ²⁴ ligitur inter... ²⁵ viuos, cum... ²⁶ vero sibi ne... ²⁷ que retinuit... ²⁸ neque alteri... ²⁹ deducit, ser... ³⁰ uo donasse in... ³¹ telligitur. ³² Manumisso... ³³ peculium non... ³⁴ videtur in te... ³⁵ stamento cõ... ³⁶ cessum, nisi... ³⁷ nominatim... ³⁸ sit relictum... ³⁹ Et hic: l. pen... ⁴⁰ ult. supra an... ⁴¹ seruus pro suo... ⁴² facto manu... ⁴³ mis. l. 1. su... ⁴⁴ pra de comm... ⁴⁵ seruo mansi... ⁴⁶ mis: 10. Eclog... ⁴⁷ in fin. §. 20: ⁴⁸ Veri peculium... ⁴⁹ Inst. de le... ⁵⁰ gatis: l. 3. ff. de... ⁵¹ manumissio... ⁵² nis: Manu... ⁵³ missio inter... ⁵⁴ vides... ⁵⁵ ademptum l... ⁵⁶ 53. ff. de pecu... ⁵⁷ lio. nisi quis... ⁵⁸ tum esse tale... ⁵⁹ manumitta... ⁶⁰ adserendum est, ne liberarum mulierum nuptijs ab his tur apupillo, excogitatis, paulatim huiusmodi hominum conditio de- crescat) sancimus, si quid tale fuerit vel à seruo vel ab adscriptitio perpetratum, habere liberam potestatem dominum eius, siue per se, siue per præsidem provinciæ talis seruum vel adscriptitium castigatione competenti fuit, quoties corrigere, & abstrahere à muliere tali. Quod si neglexerit: sciat in suum damnum huiusmodi desidiam reuersuram.

DE NVDO IVRE QVIRITIVM tollendo, Tit. XXV.

Nudum nomen quod quis in seruis habebat, per hanc legem tollitur, & plenum dominium in seruis conceditur. Salyc.

1. Imp. Iustinianus A. Iuliano præfecto prætorio.

ANTIQVAE subtilitatis ludibrium per hanc decisionem expellentes, nullam esse differentiam patimur inter dominos, apud quos vel nudum ex iure Quiritium nomen vel tantum in bonis reperitur: quia nec huiusmodi volumus esse distinctionem, nec ex iure Quiritium nomen, quod nihil ab ænigmatibus discrepat, nec unquam videtur, nec in rebus apparet, sed vacuum est & superfluum verbum, per quod animi iuuenum qui ad primam legum veniunt audientiam, perterriti, ex primis eorum cunabulis inutiles legis antiquæ dispositiones accipiunt: sed sit plenissimus & legitimus quisque dominus, siue serui, siue aliarum rerum ad se pertinentium.

DE VSVCAPIONE PRO EMPTORE vel transactione, Tit. XXVI.

1. Imp. Antoninus A. Flauiano.

MANCIPIA tua si ab eis distracta sunt qui ius vendendi non habuerat, vindicare ea potes. Nec enim vsucapi ab emptoribus potuerunt, cum illicita venditione furtum contractum sit. Prud. Id. Augu. Antonino A. I. I. & Balbino Coss. 214.

2. Imp. Alexand. A. Marcellino.

SI contra defuncti voluntatem seruos, quos propter perfectæ artis peritiam hæredibus suis defunctus seruari testamento præcepit, tutores vendiderunt, vsucapi non potuerunt. Dat. 5 Non. Mart. Iuliano II. & Crispino Coss. 225.

3. Idem A. Nepotilla.

SI matrem eius cuius nomine te quæstionem pati dicis, bona fide emptam possidere cœpisti: etiam si ipsa in causam furtiuam inciderit, tamen postea cœceptum apud te partum vsucapere potuisti.

Consensus domini vel vsucapio ementis bona fide, prauindicat ei. Salyc.

4. Idem A. Achilleo.

VENDITIONI ancillæ si consensus dedit, si partem possessionis malæ fidei possessor vendidit: id quidem quod ab ipso tenetur, omnino cum fructibus recipi potest: portio autem quæ distracta est, ita demum restituatur possidenti, si sciens aliena comparauit, vel bona fide emptor nondum impleuit vsucapionem. Violenter enim possessione amissa, priuquam in donum alienationem perueniat, vsucapio emptori (etsi bona fide mercatus est) non competit.

5. Imp. Gordianus A. Marino.

SI partem possessionis malæ fidei possessor vendidit: id quidem quod ab ipso tenetur, omnino cum fructibus recipi potest: portio autem quæ distracta est, ita demum restituatur possidenti, si sciens aliena comparauit, vel bona fide emptor nondum impleuit vsucapionem. Violenter enim possessione amissa, priuquam in donum alienationem perueniat, vsucapio emptori (etsi bona fide mercatus est) non competit.

6. Imp. Philippus A. cum Cælio collocutus dixit.

Quod seruari debet, vendi non potest. Conceptum apud se partum bonæ fidei possessor vsucapit l. 33. ff. de vsucapionib. l. 1. s. eo. l. 6. l. 7. j. eo. Qui domini consensu possidet, non indiget vsucapione. Contractus inuito aduersario non retractatur. l. 7. in fi. s. quod cum eo. Citta domini consensum, longi temporis spatio bonæ fidei possessor præscribit l. 1. j. i. proximo. l. 3. j. de longi temporis. Quod (vi tamen non possessum) bona fide à malæ fidei possessore possidemus vsucapimus l. 4. s. de rei iudic. quod ipse possidet, nõ vsucapit. Possessor malæ fidei fructus restituit. Sciens alienum non vsucapit. l. 7. j. cod. Nondum impleta vsucapione, bonæ fidei etiam possessori res auferri potest. Rerum vi possessorum vsucapio non est. l. 4. s. de rei iudic. s. 8. Inst. de vsucap. vbi de vi compulsua agitur, non de expulsua & hic id necesse non est. l. 3. supra de de his qua si mer. Cum Concilio: alij cum Concilio vt in act. quæstionum l. 25. num. 12. συλλαλησας μετὰ τὸ συμβελίον ἀπεκρίθη. quæ verba cum Concilio collocutus moris erat ita exprimi CCC. vt ex antiqua sententia Senecionis constat. Senecio CCC. dixit. v. Curac. 18. obs. 32. Princeps sententiam dicit l. 1. j. de appellacionib. l. pen. ff. de his qua in rellam. delectur. l. 3. j. de quæstionib.

VM sit probatum rem pignori fuisse obligatam, & postea à debitore distractam: palam est non potuisse eam quasi furtiuam vsucapi. Sine die & consule. 7. Idem A. & C. Compedi.

SCIENS seruum alienum contra domini voluntatem vendidit, furtum committit, quod rei vitium priuquam ad dominum eius reuertatur possessio, non permittit vsucapionem fieri, licet bona fide possideatur. Datum 5 Idus Febr. C. C. Coss.

8. Idem A. & C. Seuerò.

EX causa transactionis habentes iustam causam possessionis, vsucapere possunt.

9. Idem A. & C. Caiò.

VM qui à pupillo sine tutoris auctoritate distractente comparauit, nullum temporis longi spatium defendit. Sed si locupletior emptoris pecunia factus, post pubertatem occasionem iuris ad iniquum trahat compedium: doli mali submouetur exceptione. CC. Conf.

DE VSVCAPIONE pro donato, Tit. XXVII.

Traditione vsucapione pro donato dominium queritur. Bald.

1. Imp. Alexand. A. Macedonio.

SI uerit dominus qui tibi loca de quibus supplicasti, donauit: siue à non domino bona fide donata suscepisti, ea que vsucepisti: auferri tibi quod iure quæsitum est, non potest. P. V. Id. Mart.

2. Imp. Diocletianus & Maximianus AA. Capitonio.

Donantem ancillam alienam nihil domino deminuere, non est ambigui iuris: furtum etiam contra here citra voluntatem domini contrectantem, vt eius rei nec vsucapio possit procedere. S. V. Id. April. AA. Conf.

Ex donatione putatua siue erronea non procedit vsucapio. Salyc.

3. Idem AA. & CC. Rhodano.

IRritam facere donationem perfectam nemini licet. Vtique hoc verum est, si error falsæ causæ ratione bonæ fidei non defenditur, quod & in domino pro vsucapione querendo seruatur.

DE VSVCAPIONE pro dote, Tit. XXVIII.

1. Imp. Alexand. A. Taurino.

RES mobiles in dotem datæ, quamuis alienæ, si sine vitio tamen fuerint à bonæ fidei accipiente pro dote acceptæ, vsucapiuntur.

DE VSVCAPIONE pro hærede, Tit. XXIX.

1. Imp. Antoninus A. Theophilo.

VM pro hærede vsucapio locum non habet: intelligis neque matrem tuam cui hæres extitisti, neque te vsu mancipia ex ea causa capere posse. PP. VII. Kal. Iul. Romæ, Læto & Cereale Coss.

2. Imp. Diocletianus & Maximianus AA. & CC. Maurina.

Nihil pro hærede posse vsucapi, suis hæredibus existentibus, magis obtinuit.

nato: Eclog. d. loco. s. c. 1. p. dixi ad 41. ff. 9. Quibus eunq; etiã mancipijs. v. Curac. 14. obs. 9. In rebus soli aliud. Nã in immobilibus nõ facillè vitium pcedit, quod in eis furtu nõ fiat 50. Eclog. 8. c. 4. Fundus dotalis vsucapi nõ pot. 16. ff. de fundo dotali. puta marito. Res mobilis aliena in dotem data, ab accipiente pot vsucapi v. l. 1. ff. eo. v. Curac. d. loco. dixi ad 41. ff. 5. Si defunctus re aliqua sine vitio possidet hæres vsucapere pot. Quod defunctus vsucapere nõ potuit, hæres, etiã si bonæ fidẽ habeat, vsucapere nõ pot. Nã vitia defuncti in heredẽ trãscũt. ff. de diuers. s. tempo. 50. Eclog. 5. c. 5. Nõ extãtib; tamẽ, id est abstĩntib; quia sui hæredes manent etiã si se abstĩnerint: suis existẽtib; agnati venire nõ possunt. Sed quia iure Prætorio venire possunt, & pro possessore vsucapiunt.

In vsucapio ne rei immobilis sufficit bona fides emptoris, nisi res à venditore aut eius autore vi sit possessa vt l. 5. s. eo. in mobili & emptoris & venditoris requiritur & hic l. 3. l. 4. s. eod. s. l. 7. j. eod. Imò potest. l. 3. ff. eod. l. 4. s. 21. ff. de vsu captionib. dixi ad l. 6. s. eod. l. 5. in fi. s. eo. l. 29. ff. de vsu captionibus. l. 27. ff. de contrahenda emptio. l. 10. ff. de in ffroria. dixi ad 41. ff. 6. Res à non domino bona fide nobis donatas vsucapimus & hic: s. 50. Eclog. 6. c. 7. vsucapio prodest aduersus rei vindicationem l. 4. in fi. s. i. proximo. Donare aliena non possumus l. 6. s. de furtis. Furtum est contrectatio rei alienæ inuito domino Perfecta donatio irrita fieri non potest inuito donatario. Eclog. d. loco c. 9. l. 4. in fi. j. de venocand. donationib. Falsus titulus ad vsucapionem non proficit. Falsus titulus est, quoties quis sibi donatum putat s. 11. ff. de vsu captionib. l. 1. ff. pro donato.

Ufucapiendi titulum verum esse oportet & hinc ff. eo. l. 3. supra pro donato: l. 4. ff. de praescript. longi temp. §. 11. Insti. de ufucapion. l. 3. §. eod. dixi ad 41. ff. 3.

Pinione falsa mortis pro haerede possessio rerum absentis procedere non potest. Ufucapio requirit ritulum precedentem. Bald. 4. Iidem AA. & CC. Serapioni. Ufucapio non precedente vero titulo procedere non potest: nec prodesse neque tenenti, neque haeredi eius potest: nec obtentu velut ex haereditate esset, quod alienum fuit, domini intentio vilo temporis longi spatii absumitur. Dat. 7. Kal. Ian. CC. Coss. COMMVNIA DE VSVCAPIONIBUS,

Tit. XXX.

Colonus corporaliter tenet sed non possidet sibi, sed domino: & ideo non praescribit. Bald.

1. Imp. Alexand. A. Sabino.

VI ex conducto possidet, quauis corporaliter teneat, non tamē sibi, sed domino rei creditur possidere, neque enim colonus vel conductor praediorum longae possessionis praescriptio acquiritur. PP. 7. Kal. April. Alexandro A. V. & Marcello Confl. 227.

2. Idem A. Onesimae. Am pridem quidem mancipium, de quo supplicas, comparasse te dicis, sed si cogitaueris rem fisci mei ufucapi non posse, respondere te actionibus fisci mei intelligis: nec alias posse rei proprietatem obtinere, quam si non ex ancilla fiscali natum fuisse constiterit.

3. Imp. Philippus A. & Cael. Pantino. Mala fide seruum tuū sciens Antiochus tenuit: intentionem tuā contra successore eius, licet bona fide possidet, propter inijtū vitii ufucapio non absumpsit.

DE VSVCAPIONE TRANSFORMANDA, & de sublata differentia rerum mancipi & nec mancipi,

Tit. XXXI.

1. Imp. Iustinianus A. Ioanni P. P.

VM nostri animi vigilantia ex iure Quiritiū nomen & substantiam sustulerit, & communes exceptiones in omni loco valeant: decem vel viginti vel triginta annorum, vel si quae sunt aliae maioris aui, continentes prolixitatem: satis inde ufucapio. l. utile est ufucapionem in Italicis quidē soli rebus admittere, in prouincialibus autem, recludere. Sed & si quis res alienas, Italicas tamen, bona fide possidebat per bienniū, miserum rerum domini excluderentur: & nullus eis ad eas referuabatur regressus, quae & nescientibus dominis profuncti transit cedebant, quo nihil inhumanius erat, si homo absens & in haeredem nesciens tam angusto tempore suis cadebat possessionem bonae fidei. Ideo per praesentē legem & in Italicis soli rebus quae fidei l. 4. §. 15. immobiles sunt, vel esse intelliguntur, sicut annalē exceptionem, ita & ufucapionem transformandam esse cen-

De rebus semus: ut tantummodo & his decem vel viginti vel triginta annorum & aliarum exceptionum tempora currant, mancipi. v. huiusmodi angustij penitus semotis. Cum autem antiqui & in rebus mobilibus, vel se mouentibus, quae fuerat alienata, vel quocunque modo (bona fide tamen) detentata, ufucapionem extendebat non tantum in Italicis solo nexu, sed in omni orbe terrarum, & hanc annali tempore concludebant: & eam duximus esse corrigendam: ut si quis alienam rem mobilem seu se mouentem in quacunque terra, siue in Italicis, siue prouinciali bona fide per cōtinuum trienniū detinuerit: is firmo iure eam possideat, quasi per ufucapionem eam acquisitam, hoc tantūmodo obseruando, ut in his omnibus casibus ab initio eam bona fide capiat, secundum quod exigit longi temporis ritū, res mobili-

Res Italicae quis alienam rem mobilem seu se mouentem in quacunque terra, siue in Italicis, siue prouinciali bona fide per cōtinuum trienniū detinuerit: is firmo iure eam possideat, quasi per ufucapionem eam acquisitam, hoc tantūmodo obseruando, ut in his omnibus casibus ab initio eam bona fide capiat, secundum quod exigit longi temporis ritū, res mobili-

praecriptio: & ut continetur ei possessio etiam anterioris iusti possessoris, & connumeretur in decenniū, vel viginti annorum spatium, vel tricennium, quod & in rebus mobilibus obseruandum esse censemus, ut in omnibus iusto titulo possessionis antecessoris iusta detentio qua in re habuit, non interrumpatur ex posteriore forsitan alienae rei scientia, licet ex titulo lucratiuo ea coepa est. Ita etenim ampliatur quidem longi temporis materia, quae ei subdita est: minuitur autem ufucapionum compendiosa dominis iactura, & eius iura nocentia: cum etiam res diuidi mancipi & nec mancipi sanē antiquum est: & merito antiquari oportet, ut sit rebus & locis omnibus similis ordo, inutilibus ambiguitatibus & differentiis sublati. Dat. Kal. Nou. Constantinop. post consulat. Lampadij & Orestis VV. CC. 531.

DE ACQVIRENDA ET RETINENDA POSSESSIONE,

Tit. XXXII.

1. Imp. Severus & Antoninus AA. & CC. Attico.

PER liberam personam ignorati quoque acquiri possessionem, & postquam scientia interuenerit, ufucapionis conditione inchoari posse, tam ratione utilitatis, quam iuris prudentia receptum est. PP. 6. Kal. Decemb. Fusco & Dextro Coss.

2. Imp. Alexander A. Mauro. Paterna obligati tradere, pro traditione habentur. Salyc.

MInus instructus est, qui te sollicitum reddidit, quasi in vacuum possessionem eius quod per procuratorem emisti, non sis inductus: cum ipse proponas te diu in possessione eius fuisse, omniaque ut dominum gessisse. Licet enim instrumento non sit comprehensum, quod tibi tradita sit possessio: ipsa tamen rei veritate id consecutus es, si sciente venditore in possessione fuisti.

Sicut per tutorem quaritur possessio infanti, ita per traditionem et factam. Salyc.

3. Imp. Decius A. Rufino.

Donatarum rerum a quacunque persona infanti vacua possessio tradita, corpore quaritur. Quamuis enim sint auctorum sententiae dissentientes: tamen consultus videtur interim licet animi plenus non fuisset adfectus possessionem per traditionem esse quaesita: alioquin (sicuti consultissimi viri Papiniani responso continetur) nec quidem per tutorem possessio infanti poterit acquiri. PP. 5. Kal. Apr. Decio A. V. & Grato Confl. 251.

4. Imp. Dioclet. & Maximian. AA. Nepotiano.

Licet possessio nudo animo acquiri non possit, tamen solo animo retineri potest. Si ergo praediorum detentam possessionem non derelinquendi affectione tracto tempore non coluisti, sed metus necessitate culturam eorum distulisti: prauidicium tibi ex transmissi temporis iniuria generari non potest. PP. Kalen. August. Iplis IIII. & III. AA. Confl. 290.

5. Iidem AA. & CC. Mennoni.

VM nemo causam sibi possessionis mutare possit, proponatque colonum nulla extrinsecus accedere causa ex colendi occasione ad iniquam venditionem vitium esse prolapsum: praes provinciae inquisita fide veri, domini tui ius conuelli non sinet.

6. Iidem AA. & CC. Valerio.

SI nulla ex causa ingressum agrum tuum siue vineas eum, cuius meministi, praes repererit, nec vlla praescriptione tua interpellatur petitio: restituere tibi possessionem cum omni causa non dubitabit. S. Idib. Aprilis AA. Coss.

7. Iidem AA. & CC. Asyncrito.

8. Culturam omittens, possessionem non amittit. S. qua notans ad l. 1. §. 8. ff. eod. id est titulum possidendi l. 1. §. 19. ff. eod. Colono facta venditio domino non nocet. Sine vi l. §. 1. S. unde vi. Ingressu vacuae possessionis virium personale non reale contrahitur: ideoque poterit res ufucapi. id est cum fructibus.

Continuatur possessio in successore §. 12. Insti. de ufucap. adde l. 14. ff. de usurpationib. Titulus in ufucapione requiritur. cui multum tribui solet. Per procuratorem possesio & dominium adquirenti potest differre supra per fam quas personas imo potest l. 2. §. 1. ff. eo. verus scilicet l. 5. ff. eod. de falso mox dicitur. Falsus emprotelioris conditionis esse non debet quam ve no rus. naturalem scilicet vel civilem, nulla est tertia vide Curacium 9. obser. 33. ea est civilis. ea est naturalis. Legitima dicitur, quae de fenditur legibus & interdicitis possessoris. Interruptio vitiat iu vel nam ufucapionem pendi cau- der fam. l. 26. supra per de rei vindi- canone: l. 2. co- arca finem l. on- 10. j. de pra- qu- scrip. longi du- temp. v. realia scilicet- cet l. 14. §. 1. m- ff. de ufucap- pionibus l. 3. m. f. Co. Thea- u- dos. Unde vi- estque hae lex pars po- strema legis 2. j. ff. per vim. omnem sci- licet. Per seruum, procuratorem, colonum, & inquilinum possidet vel alteri tradit l. 6. m. f. j. de regul. iur. de possessione cui quareo- fessio facta sub- l. 1. §. 13. ff. de reg. l. 1. supra si per

In iusta possessione non est titulus.

Ius & succipiendi non tribuit improba possessio. Bald.

Improba possessio firmum titulum possidendi praestare nullum potest. vnde ingredientem in vacuum possessionem alieni fundi non consentiente domino, vel actio...

8. Iidem AA. & CC. Cyrillo.

Per procuratorem utilitatis causa possessione, et si proprietas ab hac separari non possit, dominium etiam...

9. Iidem AA. & CC. Sergio.

Nec ex vera venditione possessionem, quam non fuerat emptor adeptus, improbe retinere potest: ac multo minus is, qui adseueratione falsa velut emptor...

10. Imp. Constantinus A. ad Maternum.

Nemo ambigit possessionis duplicem esse rationem: aliam, quae iure consistit, aliam quae corpore: vtranque...

omnium aduersariorum silentio & tacurnitate firmatur: interpellatione vero de controuersia progressa, non posse cum intelligi possessorem, qui licet possessionem corpore teneat...

11. Imp. Arcadius & Honor. AA. Petronio, vicario Hispaniarum. Dat. 5. Kal. Ian. Caesario & Attico Conf. 397.

Si possidens alteri possessionem deserat, vel alij tradat, domino in possessione praedictum non generat, & nihilominus omnem iacturam ex hoc contingentem ei resarcire tenetur. Salyc.

12. Imp. Iustinian. A. Ioanni praefecto praetorio.

Ex libris Sabinianis quaestionem in diuinas nostri numinis aures relatum tollentes, definimus, ut siue seruus, siue procurator, vel colonus, vel inquilinus, vel quispiam alius, per quem licentia est nobis possidere...

Interruptio vitiat iustitiam vsucapiendi causam. l. 26. supra de rei vindicatione: l. 2. circa finem l. 10. j. de praescript. longi temp.

realia scilicet l. 24. §. 1. de vsucap. l. 5. in f. Co. Theodos. unde sic est que haec lex pars potestrema legis 2. j. super omni. Per omnem scilicet. Per seruum, procuratorem, colonum, & inquilinum possidemus. Qui alteri non sibi possidet, si possessionem deserit...

Qui alteri non sibi possidet, si possessionem deserit vel alteri tradit, domino non praedicitur l. 31. §. 40. §. 1. ff. eo. l. 31. ff. de dolo: l. 6. in f. j. unde sic: l. 5. in f. j. de delatoribus: l. 133. ff. de regul. iur. Malitia soli auctori nocere debet. In quaerenda possessione, potest vnusquisque negligenter se habens praedictare ei, cui quaerere debuit: quamuis ad id quod interest ei teneatur. Possessio facta sub manibus procuratoris. Mala electio eligenti nocet. l. 133. ff. de regul. iur. l. 27. ff. ad Velleian. id est custodi possessionis l. 1. supra si per vim: l. 6. j. unde sic: ad l. 5. de delatoribus.

DE PRAESCRIPTIONE LONGI temporis decem vel viginti annorum,

Tit. XXXIII:

Civilis interruptio praescriptionis non operatur, nisi contra eum contra quem interruptio facta est: Et in hypothecaria non contrahitur verum litigiosi. Bald.

1. Imp. Severus & Antoninus AA. Iuliano praefecto praetorio.

VM post motam & omissam quaestionem res ad noua dominia bona fide transferunt, & exinde noui viginti anni intercesserint sine interpellatione: non est inquietanda, quae nunc possidet, persona: quae sicut accensione prioris domini non vitur, qui est inquietatus: ita nec impedienda est, quod ei mota controuersia sit. Quod si prior possessor inquietatus est: etsi postea per longum tempus sine aliqua interpellatione in possessione remansit, tamen non potest vti longi temporis praescriptione, quod etiam in republica seruari oportet.

Auth. ex Nouell. 119. c. 7.

Mala fidei possessore alienante, cessat longi temporis praescriptio si verus dominus ignoret suum ius, & alienationem factam spectatur ergo triginta annorum defensio. Si vero is qui putabat easdem res sibi competere, hoc cognoscens, intra decem annos inter praesentes, & viginti inter absentes litem non fuerit contestatus: possessor praescriptione munitus firmiter eas habebit.

Auth. ex Nouell. 119. c. 8.

Quod si quis quibusdam annis praesens sit, quibusdam absens: adiunguntur ei super decennium tot anni, quot annis ex decennio fuit absens.

2. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC.

Longi temporis praescriptio, his, qui bona fide acceptam possessionem, & continuatam, nec interruptam inquietudine litis tenuerunt, solet patrocinari. PP. 5. Kal. Decemb. Maximo II. & Aquilino Conf. 286.

3. Iidem AA. & CC. Antonio.

Si vineae, quas mater tua vitrico tuo in dotem dedit, tuae proprietatis sunt, nec vlla praescriptio ex transacti temporis prolixitate adoleuit: praesens prouinciae restitui tibi eas efficit.

Sine titulo non procedit vsucapio longi temporis. Bald.

4. Iidem AA. & CC. Hermogeni.

Diutina possessio tantum iure successione sine iusto titulo obtenta, prodesse ad praescriptionem hac sola ratione non potest. PP. Sirmij, 4. Id. April. AA. Conf.

5. Iidem AA. & CC. Soterico.

Nec petentem dominium ab eo, cui petentis solus error causam possessionis sine vero titulo praestitit, silentij longi temporis praescriptione repellit, iuris euidentissimi est. S. Sirmij, 11. Kal. Maij, AA. Conf.

6. Pars ex epistola eorundem AA. & CC. ad Primofum praesidem Syriae.

Si fraude & dolo (licet inter maiores vigintiquinque annis) facta venditio est, hanc confirmare non potuit consequens tempus: cum longi temporis praescriptio in mala fidei contractibus locum non habeat.

7. Iidem AA. & CC. Anthear.

Longi temporis possessione munitis, instrumentorum illi dederit. Amissio nihil iuris aufert: nec diuturnitate possessionis par tam securitatem, maleficium alterius turbare potest. Datum prid. Kalend. Ian. AA. Conf.

Amissio nihil iuris aufert: nec diuturnitate possessionis par tam securitatem, maleficium alterius turbare potest. Datum prid. Kalend. Ian. AA. Conf. Mala fidei possessore non praescribit. Instrumenti amissio non nocet praescriptioni, si modo de iure possessionis aliter probari potest l. 6. l. 8. l. 20. in f. de fide instrum. l. 1. in quibus causis longi temporis: id est instrumenti fraudulenta subtractio.

50. Eclog. it. Nonell. 119. c. 7. 50. Eclog. 14. 15. 2. Instr. 6. in princip. eadem extat sententia apud Paulum 5. sent. 2. §. 5. hanc restrictionem addelegi vnicam 5. de vsucap. transformad. Aduersus rempublicam, etiam viginti annorum praescriptio prodest ei, qui iustum initium possidendi habuit: nec medio tempore interpellatus est Paul. d. loco §. 4.

l. 27. ff. de cohered. emp. l. 2. ff. de vsucap. l. 1. supra eo: l. 10. supra tit. proximo. Praescriptio interruptitur litis contestatione l. 1. §. eo: l. 10. j. eo: l. 10. supra tit. proximo. Res aliena in dotem dari non potest Si tamen data fuerit, vsucapi poterit. l. 4. §. de rei vindic. l. 2. l. 5. §. de rebus alien: l. 4. supra de vsucap. pro emptore. l. 4. supra de vsucap. pro hered. Sine titulo non est vsucapio. Si per errorem causam possessionis meae tibi praestitit, possuni nihilominus rem meam viam dicare, neque mihi oberit longi tempore praescriptio. Contractus bonae fidei, ritulus est: nisi dolo causam

l. 27. ff. de cohered. emp. l. 2. ff. de vsucap. l. 1. supra eo: l. 10. supra tit. proximo. Praescriptio interruptitur litis contestatione l. 1. §. eo: l. 10. j. eo: l. 10. supra tit. proximo. Res aliena in dotem dari non potest Si tamen data fuerit, vsucapi poterit. l. 4. §. de rei vindic. l. 2. l. 5. §. de rebus alien: l. 4. supra de vsucap. pro emptore. l. 4. supra de vsucap. pro hered. Sine titulo non est vsucapio. Si per errorem causam possessionis meae tibi praestitit, possuni nihilominus rem meam viam dicare, neque mihi oberit longi tempore praescriptio. Contractus bonae fidei, ritulus est: nisi dolo causam

l. 27. ff. de cohered. emp. l. 2. ff. de vsucap. l. 1. supra eo: l. 10. supra tit. proximo. Praescriptio interruptitur litis contestatione l. 1. §. eo: l. 10. j. eo: l. 10. supra tit. proximo. Res aliena in dotem dari non potest Si tamen data fuerit, vsucapi poterit. l. 4. §. de rei vindic. l. 2. l. 5. §. de rebus alien: l. 4. supra de vsucap. pro emptore. l. 4. supra de vsucap. pro hered. Sine titulo non est vsucapio. Si per errorem causam possessionis meae tibi praestitit, possuni nihilominus rem meam viam dicare, neque mihi oberit longi tempore praescriptio. Contractus bonae fidei, ritulus est: nisi dolo causam

l. 27. ff. de cohered. emp. l. 2. ff. de vsucap. l. 1. supra eo: l. 10. supra tit. proximo. Praescriptio interruptitur litis contestatione l. 1. §. eo: l. 10. j. eo: l. 10. supra tit. proximo. Res aliena in dotem dari non potest Si tamen data fuerit, vsucapi poterit. l. 4. §. de rei vindic. l. 2. l. 5. §. de rebus alien: l. 4. supra de vsucap. pro emptore. l. 4. supra de vsucap. pro hered. Sine titulo non est vsucapio. Si per errorem causam possessionis meae tibi praestitit, possuni nihilominus rem meam viam dicare, neque mihi oberit longi tempore praescriptio. Contractus bonae fidei, ritulus est: nisi dolo causam

l. 27. ff. de cohered. emp. l. 2. ff. de vsucap. l. 1. supra eo: l. 10. supra tit. proximo. Praescriptio interruptitur litis contestatione l. 1. §. eo: l. 10. j. eo: l. 10. supra tit. proximo. Res aliena in dotem dari non potest Si tamen data fuerit, vsucapi poterit. l. 4. §. de rei vindic. l. 2. l. 5. §. de rebus alien: l. 4. supra de vsucap. pro emptore. l. 4. supra de vsucap. pro hered. Sine titulo non est vsucapio. Si per errorem causam possessionis meae tibi praestitit, possuni nihilominus rem meam viam dicare, neque mihi oberit longi tempore praescriptio. Contractus bonae fidei, ritulus est: nisi dolo causam

l. 27. ff. de cohered. emp. l. 2. ff. de vsucap. l. 1. supra eo: l. 10. supra tit. proximo. Praescriptio interruptitur litis contestatione l. 1. §. eo: l. 10. j. eo: l. 10. supra tit. proximo. Res aliena in dotem dari non potest Si tamen data fuerit, vsucapi poterit. l. 4. §. de rei vindic. l. 2. l. 5. §. de rebus alien: l. 4. supra de vsucap. pro emptore. l. 4. supra de vsucap. pro hered. Sine titulo non est vsucapio. Si per errorem causam possessionis meae tibi praestitit, possuni nihilominus rem meam viam dicare, neque mihi oberit longi tempore praescriptio. Contractus bonae fidei, ritulus est: nisi dolo causam

Præscriptio longi temporis non currit minori. Salyc. 3. Iidem AA. & CC. Numidio correctori Italiae.

DE QUADRIENNII, PRÆSCRIPTIONE.

Tit. XXXVII.

1. Imp. Constantinus A. ad Orphitum P.V.

50. Eclog. 13. Cuiac. c. 23. de præscript. § 5. obf. 30.

Vacantium bonorum persecutionem fiscus quadriennij silentio amittit &c. hic: § 1. 6. § 7. ff. si quis omissa caus. l. 18. ff. de s. suc. l. 10. ff. de diuers. § 1. temp. præscr. l. 1. §. 2. ff. de iure fisci: Eccl. d. loco.

Qui bona vacantia ex beneficio principis pro merito sunt, statim domini sunt & securi aduersus firint, eos quinetiam quibuscumque res mobiles, seu immobiles, seu se mouentes, aut in actionibus, vel quocumque iure constituta; a sacratissimo arario comparatur; munificentia principalis nomine data fuerint: omnibus pariter priuilegijs quæ ex diuinis sanctionibus in clytæ recordationis Leonis & nostræ pietatis super certis patrimonijs antea emptores consecuti sunt, perpotiri sancimus; & ita cunctos huiusmodi beneficijs seu priuilegijs perfrui, tanquam si super singulis substantijs seu patrimonijs etiam nunc, vel postea data fuisset huiusmodi dispositio: nec posse contra emptores prædictarum rerum factos iam, vel futuros, vel contra eos quibus super huiusmodi rebus largitas nostra delata est vel fuerit, aliquas actiones in rem dominij vel hypothecæ gratia vel in personam ciuiles, seu pratorias, vel ex legibus seu sacratissimis constitutionibus descendentes, vel qualeslibet alias licet nominatim præsentis sanctione non sint comprehensa moueri: data volentibus lege, vt & sequentia intra quadriennium contra sacratissimum ararium de his qui si quas sibi competere actiones existimant, exercere: ita emunt ab Autamen, vt post elapsum quadriennium, nec sacratissimo sifcum licere sibi met quibuslibet actionibus pulsari cognoſcant. Ad hæc fiscalium rerum emptoribus cum ratione iustitiæ coniuuantes, iubemus quoties competens serinium gestis interuenientibus, distracta rum rerum pretia sese deposuerit suscepisse: minimè post alienam a sifcuiusmodi soluta pecuniæ depositionem emptores quoscumque si non numeratis pecunijs molestari, vel necessitatem ipsorum ad emptionem imponi licet non solemnem consecuti fuerint securitatem soluta fuisse pretia probare. Sed cum fuerit donasit in arbitrio pretia suscipientis, minimè deponere, sese, ta quod non acceperit, suscepissent conuenit nec emptoribus plenissimam ex huiusmodi depositione super pretij solutione securitatem consecutos, vllum (sicut dictum est) ulterius probationis grauamen penitus formidare. aut quouis alio titulo habet, statim securus est aduersus dominicæ Augustæ, & Macedonio viro illustri curatori & ipsi dominicæ Augustæ, & ipsi serenissimæ Augustæ.

Non est incognitum, id temporis quod in minore ætate transmissum est, longi temporis præscriptioni non imputari. eadem tunc currere incipit, quando ad maiorem ætatem dominus rei peruenit. PP. 4. Id. Septemb. ipsi IIII. & III. AA. Confl. 290.

1. Iidem AA. & CC. Crispino. Si possessio inconcussa sine controuersia perseverauerit: firmitatem suam teneat obiecta præscriptio, quam contra absentes vel reipublicæ causa vel maxime fortuito casu, nequaquam valere decernimus. PP. 6. Kalend. Mart. Anibaliano & Asclepiodoto Confl. 292.

2. Iidem AA. & CC. Ianuario. Neque mutui, neque commodati, aut depositi, seu legati, vel fideicommissi, vel tutelæ seu alij cuiuslibet personali actioni longi temporis præscriptionem obijci posse, certi iuris est. S. Kal. Feb. AA. Confl.

3. Iidem AA. & CC. Dulcio. Ab hostibus captus, ac postliminio reuersus, actione in rem directa, vel qualibet alia dominium vindicando temporis aduersarij possessionem frustra times: cum aduersus eos qui restitutionis auxilio quacumque ratione iuuantur, huiusmodi factum non opituletur.

Præscriptio longi temporis contra presentem, finitur annis decem: contra absentem annis viginti.

4. Iidem AA. & CC. Cassandro. Præscriptione bona fide possidentes aduersus presentes annorum decem, absentes autem viginti munitur. quod si ex alicuius persona de petitorum parte restitutionis prætentatur auxilium: deducto eo, quo si quid fuerit gestum, succurri solet, residuum computari, rationis est.

5. Imp. Iustinianus A. Mennæ. P.P. Ancimus his solis militibus qui expeditionibus occupati sunt, ea tantummodo tempora quæ in eadem expeditione percurrunt, in exceptionibus declinandis opitulari, illis temporibus per quæ extra expeditionem necessitatem in alijs locis vel in suis ædibus degunt, minimè eos ad vindicandum hoc priuilegium adiuuantibus. Dar. Kal. April. Constant. Decio Col. § 29.

6. Imp. Iustinianus A. Mennæ. P.P. Ancimus his solis militibus qui expeditionibus occupati sunt, ea tantummodo tempora quæ in eadem expeditione percurrunt, in exceptionibus declinandis opitulari, illis temporibus per quæ extra expeditionem necessitatem in alijs locis vel in suis ædibus degunt, minimè eos ad vindicandum hoc priuilegium adiuuantibus. Dar. Kal. April. Constant. Decio Col. § 29.

7. Iidem AA. & CC. Cassandro. Præscriptione bona fide possidentes aduersus presentes annorum decem, absentes autem viginti munitur. quod si ex alicuius persona de petitorum parte restitutionis prætentatur auxilium: deducto eo, quo si quid fuerit gestum, succurri solet, residuum computari, rationis est.

8. Imp. Iustinianus A. Mennæ. P.P. Ancimus his solis militibus qui expeditionibus occupati sunt, ea tantummodo tempora quæ in eadem expeditione percurrunt, in exceptionibus declinandis opitulari, illis temporibus per quæ extra expeditionem necessitatem in alijs locis vel in suis ædibus degunt, minimè eos ad vindicandum hoc priuilegium adiuuantibus. Dar. Kal. April. Constant. Decio Col. § 29.

SI ADVERSUS CREDITOREM PRÆSCRIPTIO OPPONATUR.

Tit. XXXVI.

1. Imp. Gordianus A. Venericæ.

§ 1. 9. §. de præscript. longi temporis.

Præscriptio longi temporis non obijcitur agenti in personam §. l. 5. §. titul. proximo.

DE IVTURNVM silentium longi temporis præscriptione corroboratum, creditoribus pignus persequenti in inefficacem actionem constituit: præterquam si debitores, vel qui in eorum iura successerunt, obligata rei possessioni incumbant. Vbi autem creditori a possessore longi temporis præscriptio obijcitur, personalis actio aduersus debitorem salua ei competit.

2. Imp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. Marcellæ.

Tempus voluntariæ absentie militis non tuerit aduersus præscriptionem. Voluntariè miles abest, quam priorum principum statutus probatione non sit. est: sed alio loco citra causam expeditionis. dixi ad l. 18. §. de episcop. audientia. Præscriptio longi temporis excludit non tantum in rem actionem sed & hypothecariam &c. hic: l. §. de præscript. longi tempor. l. 7. l. §. de obligationib. & actio. l. 19. §. de emption. Extranæus pignoris possessor, titulo & bona fide pignus longo tempore potest præscribere: personali contra debitorem manente. Debitor verò hæres eius &c. hic: §. l. 2. §. cod. pignus non præscribit etiam longo tempore. §. l. 1. §. cod. Donatarius longo tempore pignus potest præscribere. Personalis actio non competit aduersus extraneum pignoris possessorem: sed hypothecaria.

3. Imp. Iustinianus A. Floro comiti rerum priuatarum, & curatori dominicæ Augustæ, & Petro viro illustri curatori diuinæ domus serenissimæ Augustæ, & Macedonio viro illustri curatori & ipsi dominicæ Augustæ, & ipsi serenissimæ Augustæ.

Olim necessaria erat ei præscriptio quinquennij ex edicto diui Marci &c. l. 5. §. si aduersus fisco. dabatur quoque vilis actio l. 13. §. 9. ff. de per. hare. At enim dices etiam hodie emptores conueniri l. 1. §. de heredit. vendit. Quidam putant hic præscribi aduersus dominium & hypothecarias actiones non aduersus æs alienum. Putam dictam legem i. abrogari. Nam si hic præscribuntur hypothecariæ æs alienum utiq; præscribitur. Quid enim aliud hypothecarij creditoris persecutio, quam æs alieni actio. Quid fisco? mox dicitur. Actio in rem dominium vel hypothecam persequitur. Actiones in personam sunt vel ciuiles vel pratorias, vel ex legibus vel constitutionibus descendunt. Post quadriennium quam fisco rem alienam distinxit, vel donauit, dominis & creditoribus in sifcum denegatur actio. Confessio procuratoris fisci inter scripturas de recepto repertas, statim fisco præiudicat. §. §. de præscript. nostra autem constitutio instat. de s. suc. Si quid princeps vel Augusta ex sua domo aut priuata substantia, & dominicis rebus aliquid alienauerit.

10

20

30

40

50

60

70

80

Posterior creditor rem pignoratam prior creditor tenens, imagine prin- cipalis debitoris obtinet. Quato tempore secudus creditor rem prior creditor pignora- tam tenens, praeribit ad uerfus prior...

In obliga- tionibus con- ditio- nibus con- ditio- nalis in diem, in hypothecariis actionibus opponitur, initium accipiunt. cupit praeripi currere adueniente conditione vel die.

Per adpre- hensionem rei obligatae interumpitur praeripio. In his etiam promissionibus, vel legatis, vel aliis obligati- onibus, quae datationem per singulos annos...

Iterata cau- tionem Graeci vocant ὑποσημασίαν ἀποφά- λειαν. Ac similiter in lege 4. de aduoca. diuer. iudic. apud patronum hui fieri acta τῶν ὑποσημασίαν ἀποφά- λειαν. Vide Cuiac. 13. obser.

Debiti no- ua cautiōne interrumpitur praeripio. nec debitoris, sed ne sub accusatione morae fiat. ita legit Cuiacius 18. obser. 21. inf. debitoris, Cuiac. d. loco. morae Cuiacius dicit loco. In obli- gationibus annuis vel mensuris, non initium obligationis, sed cessationis inspiciunt. Tenens ut emphyteuta vel colonus non praeribit vide l. supra in quibus caus. cessat. l. supra commun. de vfu- cationibus. Qui rem longo tempore praeripit, ius habet vindicandi.

temporis exceptionem contra dominos eius, vel credi- tores hypothecam eius praetendentes sibi acquisierit, posteaque fortuito casu possessionem eius rei perdidit: posse eum etiam actionem ad vindicandam rem eandem habere sancimus. hoc enim & veteres leges (si quis eas re- cte inspexerit) sanciebant. Quod si quis eam rem de- fierit possidere, cuius dominus, vel is qui suppositam eam habebat, exceptione triginta vel quadraginta annorum expulsi est: praedictum auxilium non indifferet, sed cum moderata diuisione ei praerari censemus: ut si quidem bona fide ab initio eam rem tenuerit, simili possit uti praeridio: sin vero mala fide eam adeptus est, indignus eo vi- deatur: ita tamen, ut nouus possessor, si quidem ipse rei dominus ab initio fuit, vel suppositam eam habebat, & memoratae exceptionis necessitate expulsi est: commo- dum detentionis sibi acquirat. Sin vero nullum ius in ead- em re quocunq; tempore habuit: tunc licentia sit priori domino, vel creditori qui nomine hypothecae rem obli- gatam habuit, & haeredibus eorum ab iniusto detentato- re eam vindicare: non obstante ei quod prior possessor triginta vel quadraginta annorum exceptione eum re- mouerat: nisi ipse iniustus possessor triginta vel quadra- ginta annorum ex eo tempore computandum, ex quo prior possessor qui euecit, ea possessione cecidit, exceptio- ne munitus est. Sed haec super illis detentatoribus censemus, qui sine violentia eandem rem nacti sunt. Nam si quis violenter eam abstulerit, omnimodo licebit prio- ri possessori sine vlla distinctione eam vindicare. Sed si quis non per vim, sed per sententiam iudicis eam ob- tinuerit, ea tantum occasione quod absens prior posses- sor ad litem vocatus minimis responderit, licebit ei & ad similitudinem ceterorum qui rei dominum habent, in- tra annum se offerenti, cautionemque suscipiendae liti- danti, eandem rem recipere, superque ea cognitionalia subire certamina. Exceptionem etiam triginta vel quadraginta annorum in illis contractibus in quibus vi- surae promissae sunt, ex illo tempore initium capere san- cimur, ex quo debitor vsuras minimis persoluit. Dat. 3. Id. Decemb. Constantinop. D. N. Iust.

Actio etiam temporalis perpetua efficitur, & in annos 40. perpetuatur. Bal. Idem A. Demostheni P.P.

Saepe quidam suos obnoxios in iudicium vocantes, & iudicariis certaminibus ventilatis, non ad certum finem lites perducebant, sed tacurnitate in medio tempo- re adhibita, propter potentiam forte fugientium, vel suam imbecillitatem, vel alios quoscunq; casus (cum fortes humanae multae sint) qui nec dici nec numerari possunt, deinde iure suo lapsi esse videbantur, eo quod post cognitionem nouissimam triginta annorum spatium effluerit, & huiusmodi exceptione oppositas suas fortunas ad alios translatas videntes, merito quidem si- ne remedio ante lugebant. Quod nos corrigentes, eandem exceptionem quae ex triginta annis oritur, in huiusmodi casu opponi minimis patimur. Sed licet personalis actio ab initio fuerit instituta, eam tamen in quadagesimum annum extendimus: cum non similes sit qui penitus ab initio tacuit, ei qui & postulationem deposuit, & in iudicio venit, & subiit certamina, litem autem implere per quosdam casus praepeditus est. Sed licet ipse actor defecerit, tamen sua posteritati huius causae cursum eum relinquere posse definimus, ut eius haeredibus vel succes- soribus liceat eam adimplere, nullo modo triginta an- norum exceptione sublata. Quod tempus (id est quadra- ginta annorum spatium) ex eo numerari decernimus, ex quo nouissima processit cognitio postquam utraq; pars cessauit.

DE ANNALI EXCEPTIONE ITALICI contractus tollenda, & de diuersis temporibus, & exceptionibus, & praeripionibus, & interruptionibus earum, Tit. XL. id est debitores. Sortes humanae multa. l. 15. l. 16. §. 1. §. de vfu- fructu. Cognitio nouissima, id est vltima. Nouell. 60. c. 2. Per liti- contestationem perpetuatur actio vsque ad 40. annum. Cuiac. c. 31. de praeripionibus. & l. 18. obser. 29. adde l. 1. §. de praeripit. longi temporis. Aliud ab initio tacere & ex post facto. Actiones personales in Ita- lia, praeripione anni vtilis submouebantur. Haec praeripio a lu- finiano tollitur. dixi ad 44. D. 3. vel. §. l. i. vers. non itaque. §. cod. Cuiac. hic.

Effusa an interpretat est, quociens ta annus an pliarur, vt decenniu que possit tendi.

Hypotheca 40. an durat con debitor eius haere §. Cuiac. 2. 18. l. 3. §. de praeripionibus. annorum. §. 5. quibus obicitur. Actio vita.

Filiof... lias non vti agere, imputatio scriptio l. 3. §. de scripti. 30. 4. §. de bo liberis: §. Vvurmse pract. 6. 0. adde Paf. Notar. 9. Lege dicitur potest. §. l. i. ff. lier. Sen mine. l. 4. m. §. l. 24. i. qua in f. credit. §. l. 31. episcop. l. 2. i. ex quibus maior.

De exce- ptione praeripionis. §. Oldendorpium. c. 43. de praeripionibus. l. i. ff. de pu- blic. Qui bonam fidem ab initio habuit, ius rei detinendae & vindicandae longissimo tempore praeripit. Vindicandae, inquam, aduersus omnes excepto domino & creditore. Mala fidei possessor non praeripit aduersus dominum. Qui mala fidem ab initio habuit, non tantu ius retinendae rei habet & vindicandi certis casibus: puta a violento. §. possessore. §. 2. §. cod. & in casu §. 3. §. cod. Ob contumaciam possessoris mala fidei actor missus est in possessionem rei. Intra annum potest mala fidei possessor rem recuperare. De exce- ptione contumaciae. §. Oldendorpium. c. 29. de exce- ptionibus. l. i. §. ex quibus caus. maior. Praeripio vsurarum incipit currere ab eo tempo- re, quo debe- ri incipiunt.

SENTENTIAM RESCINDI

non posse;

Tit. L.

1. Imp. Gordianus A. Secundo.

Quæ suam, neque decessoris sui sententiam...

Exceptio peremptoria potest opponi ante sententiam...

2. Imp. Diocletianus & Maximian. AA. & CC. Alexandro.

Peremptorias exceptiones omittas in initio...

3. Imp. Constantinus A. ad Proculum.

Impetrata rescripta non placet admitti...

DE FRUCTIBUS ET LITUM EXPENSIS

Tit. LII

1. Imp. Diocletianus & Maximia. AA. & CC. Alexandro.

De fructuum nomine continetur, quod iustis...

2. Imperatores Valens & Valens. AA. Olybrio...

Trigator victus, qui post conventionem rei...

3. Imperatores Honorius & Theodos. AA. Asclepiodoto...

Terminato transactoque negotio, posthac nulli...

4. Imp. Valens, Theodos. & Arcad. AAA. editum...

Non ignoret is cui ex interpellatione aliquis...

5. Imp. Diocletianus & Maximian. AA. & CC. Valentino.

Ad solutionem dilationem petentem...

5. Imp. Zeno.

Cuius

Constitutio præcipit, ut quivis iudex in sententia...

1. Si quis verò conventus bona fide soluerit...

2. Manifestum est autem, quòd in iudicibus...

3. Privilegium concessum super litis expensis...

6. Imperator Anastasius August. Stephano magistro...

Utm quidam per leges sacrasque constitutiones...

40. Eos qui præfatas prerogativas vel postea...

DE RE IUDICATA

Tit. LII

Rebus iudicatis paretur, nisi petatur quòd iam...

1. Imp. Antoninus A. Stellatori.

Rebus quidem iudicatis standum est. Sed si...

2. Idem A. Pacaciano.

Res iudicatas si sub pretextu computationis...

3. Idem A. Demetrio & alijs.

Specuniam quam mala ratione intercepisse vos...

4. Imp. Gordianus A. Antonino.

Sub specie novorum instrumentorum postea...

5. Imp. Diocletianus & Maximian. AA. & CC. Valentino.

Ad solutionem dilationem petentem, acquievise...

6. Imp.

itur, siue etiam maiore (cum etiam magisteria potestatis homines, necnon consulares saepe utilitate publica poscente ad huiusmodi curam perueniant) nullo discrimine habito, non dignitatem, sed ducatus magistratum spectari: & appellationem ex quocumque duce peruenientem, non ut antea erat dispositum, sed apud virum praeclarissimum magistrum officiorum, necnon virum excellentissimum nostri palatii quaestorem, communitudinem, in sacro auditorio more consultationum, viris deuotis epistolaribus excipientibus ventilarum: nulla veteris legis in hac causa obseruatione custodienda, sed apud eisdem tantummodo excellentissimos iudices causa trutinanda.

Appellatus potest appellationem exercere sicut appellans, & petere sententiam in melius reformari in sui fauorem. Bart.

39. Idem A. Iuliano P. P.

Ampliorem prouidentiam subiectis conferentes, quam forsitan ipsi vigilantes inueniunt, antiquam obseruationem emendamus: cum in appellationum auditorijs is solus post sententiam iudicis emendationem meruerat, qui ad prouocationis conuolasset auxilium, altera parte, quae hoc non fecisset, sententiam sequi (qualiscumque fuisset) compellenda. Sancimus itaque, si appellator semel in iudicium venerit, & causas appellationis suae proposuerit: habere licentiam & aduersarium eius, si quid iudicatis opponere maluerit, si praesto fuerit, hoc facere, & iudiciale mereri praesidium. Sin autem absens fuerit: nihilo minus iudicem per suum vigorem eius partis adimplere. **1** ¶ In refutatorijs autem libellis qui solent maximè in sacro auditorio prudentissimorum nostrorum procerum recitari, caueant tam litigatores, quam libellorum dictatores, verbositas vti adfertionibus, & ea quae iam perorata sunt, iterum refuscitare: sed haec sola eis inscribere, quae compendiosa narratione causas prouocationis possunt explanare, vel aliquid noui continent, vel addere, quod derelictum est: scituri, quod si hoc fuerit praetermissum, non debeat aduersus libellorum conditores amplissimi iudicij competentis indignatio, quod sufficiant gestorum volumina introducta, & virorum spectabilium magistrorum sermionum breues omnia apertissimè ostendere. **2** ¶ Sed enim scimus legem nostram esse promulgatam, per quam more consultationum in causis quidem quae usque ad decem libras auri extenduntur, vnum iudicem sancimus supponi, viginti autem duos suolimissimos iudices. Sed cum prima quidem facie videbatur non tantam summam excedere, in definitiua autem sententia apparebat iudici vel iudicibus etiam maiorem quantitatem debere imponere: non erat eis possibile formam qua erant conclusi, excedere. Sed nos definitimus, & omnem eis damus facultatem, si hoc ita fuerit subsecutum, licere eis & ampliorem summam praefata quantitate in qua dati sunt iudices, excedere: & non ad modum suae rationis, sed ad veritatis indaginem ferre sententiam: ne tanti iudices quasi vinculis praepediti non possint legum veritati & iudiciali vigori per omnia satisfacere. Dat. 6. Kalend. Apr. Constantinop. Lamp. & Oreste Consil. 330.

DE TEMPORIBVS ET REPARATIONIBVS appellationum seu consultationum, Tit. LXIII.

1. Imp. Constantin. A. ad Crispinum.

SI quis per absentiam nominatus, vel ad duumiratus, aliorumque honorum infu- las, vel munus aliquod euocatus ad prouocationis auxilium eucurrerit: ex eo die interponenda appellationis, duorum mensium spatia ei computanda sunt, ex quo contra se celebratam nominationem didicisse monstrauerit. Nam praesenti, qui factam nominationem cognouerit, & appellare voluerit: statim debent duorum mensium spatia computari. Datum VIII. Idus Iul. Constantino A. VI. & Constantio C. C. Coll. 320.

Si appellatur ab ordinario, ad appellationis prosecutionem inchoandam primum fatale est sex mensium: & dantur alia tria vnius mensis pro quolibet. P. de Cast.

2. Imp. Theod. & Valentin. AA. Cyro praefecto pratorio.

Tempora fatalium dierum pro seculi nostri beatitudine credimus emendanda, vbique dilationum materias amputantes. Et primi quidem fatalis diei tempora post appellationem, siue a viro clarissimo re- ctore prouinciae, siue a spectabili iudice fuerit appellatum, sex mensium esse iubemus. Quod si primo fatali ad Nou. 49. die lapsus est appellator, tricesimum primum diem al- terum volumus esse fatalem. Quod si eo quoque ap- pellator exciderit: tertium similiter totidem diebus in- termittis fatalem obseruari decernimus. Quod si ter- tius quoque lapsus fuerit temporalis: quartum etiam fatalem post tricesimum primum diem similiter obser- uari decernimus. Quod si ita contigerit, ut quatuor fa- talibus diebus, qui appellauit, exciderit: tunc intra tri- tum vel spe- aliorum mensium spatium a nostro numine reparatio- nem peti praecipimus: qua petita nec aduersarium de- cernimus admoneri, nec temporalem diem ad penitio- nem reparacionis numerari, sed trium mensium spatio ex quarto fatali numerando causam induci praeci- piamus, licet ante vnum diem reparatio fuerit impetrata, licet allegata in iudicio virorum illustrium praefecto- rum non fuerit. Nec hoc parti nocebit aduersa: cum non dubius, sed notus omnibus dies fatalis appareat. Et hoc si aduersus viri clarissimi rectoris prouinciae vel spectabilium iudicum sententias fuerit appellatum. Quod si ab arbitro in prouincia ex delegatione sacra disceptante appellatio subsequatur: post priorem fatalem lapsum tres alij tantum fatales dies similiter (ut supra dictum est) seruabuntur, nulla reparatione a nostro numine postulanda: ita ut nonaginta tribus diebus elapsis, iudicata congrua executioni mandentur. Sin autem ex sententia pratorianae praefecturae, vel magistri officio- rum, vel ab alio illustri dignitate decorato arbiter in hac sacratissima ciuitate fuerit delegatus, & appellatio contra definitionem vel sententiam eius subsecuta fue- rit: primus quidem fatalis dies duorum mensium, alij vero tres ad similitudinem supradictorum fatalium nu- merentur. Qui vero delegatum vel a spectabili iudice seu praeside prouinciae arbitrum appellauerit: primum quidem fatalem diem duorum mensium, tres vero alios ad similitudinem praedictorum fatalium dierum habeat. Illud etiam circa obseruationem fatalium dierum custodiri decernimus, ut si forte temporales in feriatis dies quoquo modo inciderint: praecedentes eos dies vt temporales a litigantibus obseruentur. Quod si quis se- cus ac iura praecipiant, lapsus dies fuerit temporalis, & hoc primo loco vel a praesente aduersario vel etiam a iudice, si solus litigat appellator, fuerit oppositum, et probatumque: pro eo habeatur appellator, ac si sen- tentiam quoquo modo non coactus susceperit. Datum duodecimo Kalend. Maij, Valent. A. V. & Anato- lio Consil. 440.

Auth. ex Nouel. 49. in prin.

Et, qui appellat, impertitur annus, intra quem se- cundum se communitè de cum aduersario litem ex- equatur: aut si iusta causa intercesserit alius annus indulgeatur: quo transacto lite non completa, rata manet sententia. Appellatore cessante, cum vnius mensis superest ex biennio: licet victori ingredi, vt reus quaratur: quo si- ue inuenio, siue non, suas afferat allegationes: & vel con- firmetur, vel rescindatur sententia, in omni casu absente in expensis condemnando secundum tempora fatalium dierum. Nentro vero occurrente, post secundum fatalem permanet sententia rata.

Auth. ex Nou. 93. c. i.

Si tamen in medio causa apud iudicem appellationis vel mota vel non mota aliqui eligantur arbitri, & pro- pterea biennium transeat intra quod oporteat appella- tionem finire, & per quamlibet occasionem ad iudicem appellationis causa reuocatur: non ledatur ex cursu temporis sed exerceatur, & terminum legitimum suscipiat; etsi decies milies plus quam biennij tempus transierit, nisi biennium cesserit postquam arbitrium fuerit desertum.

Authen. ex Nou. 93. c. i.

Sed et illis qua speratur in consistorium principis in- ferri, absque damno mora maneat intacta, donec in- pte faciat eam introduci, & a proceribus secundum morem dirimi.

† olim apud Praefectum pratorio l. 32 §. 1. s. eod.

* vel aduersarius eius qui appellauit, potest petere sententiam reformari l.

10. J. quando prouocare.

l. 6. §. 3. l. 19.

§. eod. l. 1. leg.

§. l. de relati- onibus.

¶ Symmachus in epistol. ad Theod. Ego in referendo prolixus esse non debui.

l. 37. sup. eo.

¶ Si tempore sententiae sum- ma reperitur maior, quam initio litis vi- debatur, non impeditur iu- dex sententiam proferre. Cre- scente lite, crescit iuris- dictio.

¶ dixi ad 49.

¶ 4.

¶ 11. C. Theo.

¶ 31. 32. 33.

¶ l. 10. Codice Theod. de ap- pellant.

¶ l. 19. C. Theo. de appellant.

¶ Ei qui ad honorem vel munera no- minatur, dan- tur duo men- ses exequenda appella- tionis causa & hic. Mensis autem hic non numeratur ex initio Ka- lendarum, sed ex numero dierum: id est, vt xxx. dies habeantur p- vno mense l.

¶ 1. C. Theod. de decurionib.

¶ §. l. 2. J. de decurionib.

¶ Ex Nouel- la Theodosij quae non ex- est.

¶ Quatuor fatales dies.

¶ Quarta fatale.

¶ Notae dilaciones mino- nocent.

¶ De fatalib. in arbitris.

¶ De fatalib. in sententijs illustrium.

¶ dixi ad l. 32 §. 4. §. de ap- pellationib.

¶ l. 18. §. de ap- pellationib.

¶ Tempus ex- ercenda & finienda ap- pellationis annum est: nisi impedi- mentum ali- quod subsit, tunc enim biennij est.

¶ Si de causa appella- tionis compro- mittitur, tem- pora interim non currunt.

¶ Si stat per principem quo minus iudicetur, non currunt tempora appella- tionis, donec prin- ceptus constituat, qui co- gnoscat.

de iure scilicet ita pronuntiatum est, sententia auctoritatem non obtinebit. PP. 8. Kal. April. Alex. A. Col. 223.

Si cum inter te & auiam defuncti quaestio de successione esset, iudex datus a praeside provinciae pronuntiauit potuisse defunctum etiam minorem quatuordecim annis testamentum facere, ac per hoc auiam potiore esse sententiam eius contra tam manifestum iuris Error iuris in hac specie nec prouocationis auxilium necessarium fuit. Quod si cum de aetate quaereretur, implese defunctum quartumdecimum annum, & per hoc iure factum testamentum pronuntiauit, nec prouocasti, aut post appellationis impletam causam destitisti: rem iudicatam retrahendum est, stare non debes.

Appellans a manere decurionatus, licet interim duumvir electus non appellet sibi non praedicitur.

Imperator Gordianus August. Ingenuo. (ut proponis) suspensa apud amplissimos iudices cognitio prouocationis, quam te ob id interposuisti dicitur, quod decurio nominatus esses, ad duumviratum vocatus es: manifestum est praedictum futuram non tioni memoratorum iudicium fieri non potuisse.

Imp. Valerianus & Gallienus, AA. & Valerian. C. Iuliano. CVM magistratus datos iudices, & vnum ex his pronuntiauit proponas: non videtur appellandi necessitas fuisse, cum sententia iure non teneat.

Imp. Carus, Carinus, & Numerianus, AAA. Domitiano. Certa ratione & sine multare praesides possunt. Quod si aliter & contra legis statutum modum provinciae praesides multam vobis irrogauerit: dubium tantum sine non est, id, quod contra ius gestum videtur, firmitatem alij: pluribus non tenere, & sine appellatione posse rescindi. PP. Id. Ian. simul delega Caro & Carino Coss. 283.

Non valet sententia lata per iudicem delegatum extra tempus commissionis. Paul. de Cast. Iidem AAA. Germano.

CVM non eo die, quo praesides provinciae praecipit, iudex ab eodem datus pronuntiauerit, sed ductis diebus alieniore tempore sententiam dedisse proponitur: naturae ambages frustra interpositae prouocationis vltius negotium protrahant: praesides provinciae, superstitiosam appellatione submota, ex integro inter vos cognoscet.

Imp. Diocletianus & Maximianus, AA. Nicagora.

Enales sententias, quae in mercedem a corruptis iudicibus proferuntur, etiam citra interpositam prouocationis auxilium iam pridem a diuis principibus infirmas esse, decretum est.

Iidem AA. Constantino. Si pater tuus, cum decurio creaberis, non consentit, & decimum quintum annum aetatis agis: aditus praesides provinciae si inhabilem te ad eundem decurioatus non habet. Non valet honorem esse perspexerit: quando huiusmodi aetati et sententia lata iam praetermissa appellatione subueniatur, iniquam noper iudicem minationem remouebit.

Iidem AA. & CC. Rufina. Veteranis, qui in legione vel vexillatione militantes, post vicefima stipendia honestam vel causariam missionem consequuti sunt, onerum vel munerum personalium vacationem concessimus. Huiusmodi autem indulgentiae nostrae tenore remunerantes fidam rogatus. 2. §. de uocationem militum nostrorum, etiam prouocandi necessitate remissimus.

Si victus appellat & prosequitur, Victor non potest appellare propter condemnationem expensarum omissam. Bart.

Imp. Iustinianus A. Mennae praefecto pratorio.

Minorem honorem saluum iudicibus reseruant, si quando vna pars quasi laesa per definitiuam eorum appellationem vocatus ad decurionatum ipso iure tutus est sine appellatione: maxime si pater non consentit. l. 6. l. 11. ff. de decurionibus: l. 2. ff. de excusat. mun. l. 8. ff. de muneribus: l. 2. in fine ff. de iure immunit. l. 2. in ff. de reg. iur. Veteranus habens immunitatem, vocatus ad munerum personalia, non tenetur appellare: §. leg. vltimam de veteran. adde l. 2. §. de re militari: l. 3. §. 6. ff. de excusat. leg. vlt. §. de his qui non implet stipendia: Tacit. l. Suidas 2. vide Cuius 9. obser. 35. Vicefima stipendia militum. leg. 2. §. 2. ff. de his qui notantur. & Haloander. fida deuotio militum. Honor iudici praestandus,

sententiam, prouocatione vsa fuerit, interdicimus alteri parti quae vicit, pro hoc tantummodo quod nihil capere pro sumptibus litis vel detrimentis, vel minus quam oportuerat, iussa est, prouocationem offerre: cum & ipsa decisionem litis recte factam esse confiteatur: iudicibus scilicet siue florentissimis proceribus sacri nostri palatii, siue his quibus pro minore litum aestimatione consultationes delegantur, si perspexerint adiuuandum esse victorem sumptuum perceptione) etiam sine prouocatione eius hoc statuentibus, & iustam eorumdem sumptuum quantitatem definitibus. Sed nec occasione consultationis introducenda victori prouocare concedimus: cum & praesens legibus liceat ei & sine prouocationis auxilio eandem consultationem differente suo aduersario introducere: & nos ei nihilo minus hoc permittimus, iniuriam ex superuacua prouocatione iudicibus fieri prohibentes. Datum VII. Id. Aprilis, Constantinop. Decio V. C. Col. 529.

QVORVM APPELLATIONES non recipiuntur, Tit. L X V.

Verus contumax non appellat. Bart. 1. Imp. Antoninus A. Sabino.

IVS, qui per contumaciam absens, cum ad agenda causam vocatus esset, condemnatus est, negotio prius summatim percurato appellatio recipi non potest. PP. Non. Iul. Antonino A. III. & Balbino Coss. 214.

Ad hoc ut quis non possit appellare, requiritur quod sit convictus, & sponte confessus. Bart.

2. Imp. Constantinus & Constans, AA. ad Hieroclem Conf. Syriae Coeles.

Obseruare curabis, ne quis homicidarum, veneficorum, maleficorum, adulterorum, itemque leuorum qui manifestam violentiam commiserunt arguuntur: mentis conuictus, testibus superatus, voce etiam prioris reue priuatum scelusque confessus, audiatur appellans. Sicut reum, defenim hoc obseruari disposuimus: ita aequum est testibus ratur: nisi sca productis, instrumentisq; prolatis, aliisque argumentis tentia, ex constitutione redemnatu est, aut minime voce sua confessus sit, aut forgi, exequutio midine tormentorum territus, contra se aliquid dixerit, ui mandari prouocandi licentiam ei non denegari. Datum V. Idib. Decemb. Leontio & Sallustio Coss. 344.

3. Imp. Valentinianus & Valens, AA. ad Modestum praefectum praetorio.

Nvlli officialium a sententia proprii iudicis prouocatio tribuatur, nisi in eo tantum negotio, quod ratione ciuili super patrimonio forte apud proprium iudicem inchoauerit: scilicet ut in eo tantum negotio a sententia eius, cui paret, iudicis, quisquis velit officialis appellet: quod per procuratorem etiam persequi iure tribuitur. Dat. III. Id. Iun. Cyzici, Valentiniano & Valente AA. Coss. 365.

4. Imp. Valentinianus, Valens, & Gratianus, AA. ad Olybrium P. V.

Abstinentium prorsus ab appellacione sancimus, quoties fiscalis calculi satisfactio postulat, aut tributariae functionis solenne munus exposcit, aut publici vel etiam priuati (dummodo euidentis atque conuicti) redhibito debiti flagitatur: vt necessario in contumacem vigor iudiciarius exciteretur. PP. Romae, XV. Kalend. Septembr. Valentiniano & Valente II. AA. Consi. 368.

Ab executione sententiae definitinae non appellatur, nisi executor excedat modum. Paul. de Cast.

5. Imp. Valens, Grat. & Valentin. AAA. ad Thalassium proconsulem Africae.

sed vi tormentorum, appellat, d. l. 244. ff. de verborum significatione. l. 17. Codice Theodos. eodem. Officialis delicti in officio suo commissi, a suo iudice condemnatus non appellat. Quid si in causa patrimonij sui damnatus sit: potest appellare. hic: adde l. 2. §. de procurat. l. 10. §. de appellacionibus: vide l. 1. ff. an per alium causa appellat. l. 19. Cod. Theod. eod. In causa fiscali condemnatus non appellat: adde legem octauam in fine §. eod. Conuictus non est qui negat, nisi contrarium probetur, de Mysing. 4. obser. 50. l. 1. §. eodem.

Victor, victo appellante, necesse non habet & ipse appellare: quia nulla aut minor expensarum litis & detrimentorum ratio habita sit, quoniam hoc sententia iudicis, ad quem victus appellauit, suppleri potest. §. de fructibus & litium expensis.

Iudici appellationis data licentia est, appellan-tem in sumptibus non condennatum condennandi condennandi. l. 39. Verissimus est, de fructibus & litium expensis. Iudici appellationis data licentia est, appellan-tem in sumptibus non condennatum condennandi condennandi. l. 39. Verissimus est, de fructibus & litium expensis.

Contumax non auditur appellans. l. 4. in ff. l. 13. §. 2. de iudicijs: l. 73. ff. de iudicijs: Nouel. l. 82. c. 5. PP. Romae, leg. 7. Codice Theodos. eod. Conuictus & sponte confessus non appellat. Conuictus non confessus: aut confessus quidem,

Ab executione, nisi appellatum, executione suspensa decernendum putamus, ut si res mobilis est, ad quam restituendam executoris opera fuerit indulta: appellatione suscepta, possessori res eadem detrahat, & sequestro idoneo collocetur, reddenda ei parti p qua lacer cognitio iudicaverit. Quod si de possessione vel de fundis executio cessauerit, & eam suspenderit prouocatio: fructus omnes qui tempore interpositae prouocationis capti, vel postea nati erunt, in deposito collocentur, iure fundi penes eum qui appellauerit, constituto. Sciatis autem prouocatores, se vel ab executione appellantes, vel ab articulo, si eos perperam intentionem cognitoris suspendisse claruerit, quinquaginta s librarum argenti animaduersione multandos. Datum III. Kalend. Febr. Treu. Valente VI. & Valentiano II. AA. Confli. 378.

6. Impp. Grat. Valent. & Theod. AAA. ad Hypatium P. V.

7. Idem AA. & Arcad. ad Pelagium comitem rerum priuatarum.

8. Impp. Arcadius & Honorius, AA. comiti rerum priuatarum.

9. Idem AA. & Arcad. ad Pelagium comitem rerum priuatarum.

10. Idem AA. & Arcad. ad Pelagium comitem rerum priuatarum.

AB executione appellari non posse, satis & iure & constitutionibus cautum est, nisi forte executor sententiae modum iudicationis excedat. A quo si fuerit appellatum, executione suspensa decernendum putamus, ut si res mobilis est, ad quam restituendam executoris opera fuerit indulta: appellatione suscepta, possessori res eadem detrahat, & sequestro idoneo collocetur, reddenda ei parti p qua lacer cognitio iudicaverit. Quod si de possessione vel de fundis executio cessauerit, & eam suspenderit prouocatio: fructus omnes qui tempore interpositae prouocationis capti, vel postea nati erunt, in deposito collocentur, iure fundi penes eum qui appellauerit, constituto. Sciatis autem prouocatores, se vel ab executione appellantes, vel ab articulo, si eos perperam intentionem cognitoris suspendisse claruerit, quinquaginta s librarum argenti animaduersione multandos. Datum III. Kalend. Febr. Treu. Valente VI. & Valentiano II. AA. Confli. 378.

6. Impp. Grat. Valent. & Theod. AAA. ad Hypatium P. V.

7. Idem AA. & Arcad. ad Pelagium comitem rerum priuatarum.

8. Impp. Arcadius & Honorius, AA. comiti rerum priuatarum.

9. Idem AA. & Arcad. ad Pelagium comitem rerum priuatarum.

10. Idem AA. & Arcad. ad Pelagium comitem rerum priuatarum.

Actam causam mortuus est, bona ad successorem pertinere, parentibus meis placuit. PP. 3. Non. Decembr. Alex. Conf. 223.

Expressa ademptio bonorum, morte appellantis non perimitur: secus in tacita. Bart.

3. Idem A. Vlpio.

Sis qui ademptis bonis in exilium datus est, appellauerit, ac pendentis prouocatione defunctus est: quamuis crimen in persona eius euauerit, tamen causam bonorum agi oportet. Nam multum interest, utrum capitalis poena irrogata bona reo quoque adimat (quo casu morte eius extincto crimine, nulla quaestio superesse poterit) an vero non ex damnatione capitis, sed speciali praesidis sententia bona auferantur. tunc etenim subdextra reo, sola capitis causa perimitur, bonorum remanente quaestione. PP. 6. Id. Mart. Modesto & Probo Confli. 229.

4. Imperator Gordianus Augustus Alexandro.

Si pater tuus ad decurionatum euocatus appellationem interposuit, eaque pendente concessit in fatum: honoris eius quaestio morte finita est.

5. Idem A. Felici.

Quamuis ancilla de cuius dominio disceptabatur, & a rectore prouinciae contra te ius dictatum fuerat, in fatum concesserit: tamen cum appellationem super ea te interpositam fuisse, & in numero cognitionum pendere proponas, ea prouocatio suo ordine propter peculium ancillae audiri debet.

6. Imperator Constantinus A. ad Bassium praefectum vrbi post alia.

Si vnus ex litigatoribus adhuc pendente appellatione defunctus sit: non residuum tantum temporis heredes eius habeant, sed etiam alios quatuor menses. si autem ad deliberationem hereditatis certum tempus interposuerit, post lapsum eius temporis quatuor mensium numerabitur spatium: ne ignorantibus negotium, vel etiam super ad eundem hereditate dubitantes, priusquam aliquid commodum sentiant, damnis affici compellantur. PP. 13. Kalen. Iun. Sirmij, Crispo II. & Constantino II. CC. Confli. 321.

DE HIS QUI PER METVM IUDICIS NON APPELLARUNT
Tit. LXVII.

1. Impp. Diocletianus & Maximianus AA. & CC. Dorothoni.

Si contra te iure pronuntiatum est, nec appellationis auxilium imploratum est, intelligis ac quiescere te statutis oportere. In sacro enim comitatu nostro timere nihil potuisti. S. XV. Kal. Iun. Philippopolitanae. Conf.

Qui propter timorem suum omisit appellare, videtur sententiam acquirere. Paul. de Castr.

2. Imp. Iulianus A Geminiano.

His qui tempore competenti non appellant, redintegranda audientiae facultas denegatur. Omnes igitur, qui contra praefectos vrbi, magistros officiorum, vel magistrum militum, seu proconsules, seu comites, seu praefectos Orientis, seu vicarios Augustales, vel alium iudicem sub specie formidinis prouocationem non arbitrantur interponendam: a reuocanda lite repellantur. Qui vero vim sustinerunt, contestatione publice proposita, intra dies videlicet legitimis quibus appellari licet, causas appellationis euidenti affirmatione dicuntur, non dum crimine liberati. i. seruato ordine introductionum.

3. Id. de appellat. s. l. 29. ff. de re iud. Vltra tempus concessum appellanti ad exercendam appellationem, haeres eius quatuor menses habet, qui non currunt ex morte defuncti: sed ex quo finitum erit tempus heredi deliberandi causa datum. vide in hanc constitutionem Cuiacium ca. 16. de prescriptionib. II. Cod. Theod. 34. propter Hal. Vbi princeps, ibi securitas: ibi etiam cessat iusti timoris praesumptio leg. s. quod metus causa. ad Germanianum l. 30. Cod. Theod. de appellationibus. leg. 30. Cod. Theod. de appellationibus. metathelis. ita legendum est, comites Orientis, seu praefectos Augustales seu vicarios vel alium iudicem d. l. 30. & Curac. s. obs. 21. Qui vano timore non appellat, sententiae videtur acquiescere. adde ex d. l. 30. Nobis enim moderantibus rempublicam, nullus audebit iudex prouocationis perfugium iurgantibus denegare. Qui iusto metu ductus non appellat, intra tempora appellationis coram notario protestari debet, per se non stare quominus appellet. Huiusmodi protestatio vim habet legitimae appellationis. Vide Mynsing. s. 4. & 5. appellare d. l. 30.

Bona adnotati inter reos mortui pendente appellatione, transfereunt ad haeredem defuncti, non ad suum.

Mortui pendente appellatione crimen extinguatur. An & quaestio bonorum eius: vtique: nisi nominatim bona ei fuerint adempta. Expressa ademptio bonorum, morte appellantis non perimitur, secus in tacita.

Ademptio bonorum, morte appellantis non perimitur, secus in tacita.

Mortua ancilla pendente appellatione, quaestio iudicis non perimitur, secus in tacita.

Mortua ancilla pendente appellatione, quaestio iudicis non perimitur, secus in tacita.

Ann. d. l. 1. & obtinere in causa appellantis, eiusque viciniam corrigi debet.

In G. non pro. Nam q. ber. ten. appellat. Rebuffin. probemus. ff. de iud. l. 10. s. si.

In G. non pro. Nam q. ber. ten. appellat. Rebuffin. probemus. ff. de iud. l. 10. s. si.

HÆRES, qui post aditam hereditatem ad eum cuius cedit, corpora hereditaria transtulit: creditoribus permansit obligatus. Si igitur in fraudem tuam id fecerit: bonis eius excussis, si bonis debitoris actionibus (si tibi negotiorum gestum fuerit) ea quæ in fraudem alienata probabuntur, reuocabis. PP. II. Id. Octobr. Antonino A. IIII. & Balbino Conf. 214.

sicut negotiorum, &c. qui ad dam ita legunt. v. Cuius iacium 7. obs. v. l. Putat autem defuncti non sufficientibus, in fraudem creditorum tem intelligi dotem constitutam probabitur. PP. X. Kal. Iulij, Probo v. l. Maximo Conf. 233.

nes in factum quæ rem gestam demonstrant. l. 6. s. de transaction. v. l. 3. s. eod. hinc collige, Dotem in bonis patris non esse v. l. II. ff. qui bus. mod. pign. Dos in fraudem creditorum constitui non potest, facti l. 13. s. de donat. ante nupt. l. 6. s. de priuileg. s. f. i. d. e. tamen l. v. l. j. de primip. l. 2. in princ. s. eod. l. 4. s. arbitr. tutel. l. 22. §. 1. v. l. s. similibus. s. de iure delib. berandi. l. 1. s. de repudianda heredit. l. 4. j. de primip. l. 57. ff. de acquirend. heredit. Hoc verbum pertinere ad emancipatum filium Cuiacius putat. Nam emancipatus abstinere dicitur 13. obs. 33.

nis iure transcriptum est: à priuatis creditoribus præses provincie conuenire te non patietur. PP. X. Kalend. Iul. iphis IIII. & III. AA. Conf.

Hæres non renocat alienata in fraudem à defuncto. Salyc.

4. Ijdem AA. & CC. Epagatho.

Filius debitoris eiuscedentes, veluti in creditorum fraudem alienatorum facultate reuocandi non habere, nota illimi iuris est. Subscripta X. Kal. Maij, AA. Conf. 5. Ijdem Augusti & CC. Crescentio.

Ignoti iuris non est, aduersus eum qui sententia condempnatus, intra statutum tempus satis non fecit, nec defenditur, bonis possessis itemq; distractis: per actionem in factum contra emptorem, qui sciens fraudem comparauit, & eum qui ex lucratiuo titulo possidet, scientiæ mentione detecta, creditoribus suis esse confutum. S. X. Kal. Nouemb. AA. Conf.

6. Ijdem AA. & CC. Menandra.

Solenni præcedentem obligationem peremptio: perspicis aduersus fraudatorem intra annum quantum facere potest, vel dolo malo fecit quo minus possit, edicto perpetuo tantum actionem permissi.

pe si titulo lucratiuo alienata res est, sufficit fraudem dantis interuenisse: si oneroso, & dantis & accipientis interuenisse necesse est. l. 6. §. II. ff. eod. l. 1. in f. ff. eod. vide in hanc legem difficilem satis, Cuiacium 12. obs. 5. v. l. 5. in princ. s. eod.

CODICIS DOMINI IVSTINIANI SACRATISSIMI PRINCIPIS,

PP. A. EX REPETITA PRÆLECTIONE,

LIBER OCTAVVS. DE INTERDICTIS, TITVLVS PRIMVS.

Interdicta ne rami arborum nocent per identitatem rationis extenduntur, ne earum radices officiant. Bart.

1. Imp. Alexander A. Euocato.

VM proponas, radicibus arborum in vicinia Agathangeli area positus crescentibus, fundamentis domus tuæ periculum afferri: præses, ad exemplum interdictorum, quæ in albo proposita habet prætor, Si arbor in alienas ades impendebit: item, Si in alienum agrum impendebit: quibus ostenditur, nec per arboris quidem occasione vicino nocere oportere: rem ad suam æquitatem rediget. PP. 6. Kalen. April. Iuliano II. & Crispino Conf. 225.

2. Impp. Valerianus & Gallien, AA. Mellæ.

Præses provincie in eum qui eiusdem provincie non est, nec ex interdicto potest cognoscere, PP. 7. Kal. Maij, Seculare & Donato Conf. 261.

Possessorium præfertur petitorio, cum de viroq; simul est questio. Et succumbens in eo, debet probare in petitorio, & agit interdictorum exemplo. Sal.

3. Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. Pompeiano præfecto pratorio.

Incerti iuris non est, orta proprietatis & possessionis lite, prius possessionis decidi oportere questionem tim. ff. de iurisdict. his adde quæ scripsi ad l. 3. ff. eod. de possessione scilicet. plerumq; enim interdicta sunt de possessione vel quasi. Cuiac. 5. obser. 19.

Causa possessionis, ante proprietatis causam deciditur. Possessorium præfertur petitorio §. 4. Inst. eod. l. 3. supr. fin. regund. l. 37. ff. de iudicijs. l. 13. supr. de rei vind. l. 35. ff. de adq. poss. l. 1. §. 3. ff. de possidetis.

competentibus actionibus, vt ex hoc ordine facto, de domini disceptatione probationes ab eo qui de possessione victus est, exigantur. interdicta autem licet in extraordinarijs iudicijs proprie locum non habent, tamen ad exemplum eorum res agitur. Subscripta Kalen. Ianuar. Sirmij, iphis AA. Conf.

Ille qui proponit interdictum in limine iudicij, tenetur actionem exprimere. Bald.

4. Impp. Arcad. & Honor. AA. Emiliano præfecto pratorio.

Siquis quodlibet interdictum efflagitet: ruptis veteribus ambagibus, inter ipsa cognitionum auspicia actionem exprimere, ac suas allegationes iubeatur proponere. Dat. 13. Kalend. August. Constantinop. Arcadio A. VI. & Probo Conf. 406.

QVORVM BONORVM,

Tit. II.

Qui habet bonorum possessionem non possidet: ideo pro adipiscenda possessione debet istud interdictum proponere, & de suo iure docere.

1. Imppp. Severus & Antoninus AA. Iusto.

ter, non directo, sed quasi interdicto, siue exemplo interdicti & hoc est. l. 1. v. l. in f. eod. l. 1. v. l. in f. de liber. exhibend. leg. 2. 4. j. vnde in eod. l. 2. s. eod. Ind. titulus Pandectarum, De interdictis siue extraordinarijs actionibus, quæ pro ijs competunt. id est, in illo veteri ordine leg. 4. supr. eod. leg. 3. i. i. proxim. ordine, inquam, ad eundem Prætoris impetranda formula & Cuiac. 5. obseruat. 17. remotis denunciationum & temporum ambagibus, de quibus dixi ad l. 2. s. ex pluribus. id est, confestim, vtilem, in factum, dixi ad l. 2. supr. si ex pluribus tutoribus. 4. Cod. Theod. 19. 43. ff. 2. §. 3. Inst. de interdict. vnde ita dictum v. l. 1. ff. eod.